

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ
STUDIUM**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petr Bína

Aplikace právních norem u sportovních úrazů

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: PaedDr. Miroslav Pilát, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2010 - 2013

BACHELOR THESIS

Petr Bína

Application of legal standards for sports injuries

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PaedDr. Miroslav Pilát, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne: 22. 3. 2013

Petr Bína

Anotace

Bakalářská práce se ve své první teoretické části zabývá skupinou právních norem, které lze uplatnit ve sportovní oblasti v souvislosti s odpovědností za škodu, a sice za utrpěný úraz. Pohybuje se zejména v právním prostředí regulovaným normami zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. V nedávné době došlo k rekonstrukci tohoto právního předpisu, jež nabyde účinnosti od 1. ledna 2014; tímto novým předpisem se však nezabývá z důvodu omezeného rozsahu. Dále se zabývá právními normami, které jsou obsaženy v trestním zákoníku. Druhá část práce má podobu praktickou, v jejímž rámci byl proveden průzkum na základě dotazníku o znalosti dané problematiky rodičů při sportovních akcích a následně proveden praktický výstup sestavením příslušných kroků do návodu, jak se v dané situaci chovat a jaké kroky podniknout.

Klíčové pojmy

Bakalářská práce, náhrada škody, občanský zákoník, odpovědnost za škodu, poškozený, právní povinnost, příčinná souvislost, sportovní úraz, zavinění.

Annotation:

Bachelor thesis in its first theoretical part deals with the group of laws that can be applied in sports area in relation to liability of damage for the injury suffered. It deals mainly with the legal environment of regulated standards of Act No. 40/1964 Coll., The Civil Code. There has been a re-codification of the legislation in recent times which will come into effect from 1st January 2014, however it doesn't work with the new regulation due to the limited range. It also deals with legal norms which are contained in the Criminal Code. The second part takes the practical form in which the research was based on a Questionnaire about the knowledges of the issues parents at sports events and then was made practical output of the assembly steps in the instructions how to behave in this unexpected situation and what steps to take.

Key words:

Bachelor thesis, damage compensation, Civil Code, liability of damage, sufferer, legal duty, causality, sports injury, culpability

OBSAH

1 ÚVOD	8
2 ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU	10
2.1 Porušení právní povinnosti	11
2.1.1 Porušení prevence.....	12
2.1.2 Okolnosti vylučující protiprávnost	14
2.2 Škoda.....	17
2.3 Příčinná souvislost	18
2.4 Zavinění.....	19
2.4.1 Zavinění poškozeného	21
2.5 Škoda na zdraví.....	23
2.5.1 Bolestné a ztížení společenského uplatnění	23
2.5.2 Jednorázové odškodnění za usmrcení	24
2.5.3 Ztráta na výdělku.....	25
2.5.4 Náhrada při pracovní neschopnost.....	26
2.5.5 Náhrada po skončení pracovní neschopnosti.....	27
2.5.6 Náhrada za ztrátu na důchodu	29
2.5.7 Náhrada při usmrcení.....	30
2.5.8 Hrazení nákladů spojených s léčením.....	32
2.5.9 Dohody o budoucích nárocích	33
3 POJEM ODPOVĚDNOSTI VE SPORTU	34
3.1 Deliktní odpovědnost ve sportu.....	36
3.2 Předpoklady odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy	38
3.3 Trestní odpovědnost	40
4 PRŮZKUM.....	42
4.1 Technická specifikace průzkumu	42
4.2 Cíle průzkumu.....	43
4.3 Dotazník	43
4.4 Vyhodnocení průzkumu	46
4.5 Analýza průzkumu.....	49

4.6 Praktický výstup.....	50
5 ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	54

1 Úvod

Tato práce má za úkol prezentovat skupinu právních norem, které lze uplatnit ve sportovní oblasti v souvislosti s odpovědností za škodu, a sice za utrpěný úraz. V této souvislosti je třeba poznamenat, že se bude pohybovat zejména v právním prostředí regulovaným normami zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. V nedávné době došlo k rekodifikaci tohoto právního předpisu, jež nabyde účinnosti od 1. ledna 2014; tímto novým předpisem se však zabývat nebude z důvodu omezeného rozsahu této práce. Dotkne se také právních norem obsažených v trestním zákoníku. Potud část teoretická.

Druhá část práce bude mít podobu praktickou, v jejímž rámci bude proveden průzkum na základě dotazníku o znalosti dané problematiky rodičů při sportovních akcích a následně vyhotoven praktický výstup – sestavení příslušných kroků – určitý návod jak se v dané situaci chovat a jaké kroky podniknout.

Je třeba předeslat, že oblast odpovědnosti za škodu ve sportu může být dle mého názoru velice košatá. Předně lze identifikovat odpovědnostní vztahy mezi sportovci, kteří si způsobí úraz mezi sebou; dále přicházejí v úvahu odpovědnostní vztahy mezi provozovatelem sportovního areálu, jehož nevyhovující vybavení či stav je příčinou sportovcova utrpěného úrazu (a tedy vzniká právní odpovědnostní vztah mezi sportovcem jako poškozeným a provozovatelem sportovního zařízení jako povinným). Lze uvažovat i o sféře profesionálního sportu, kdy je za utrpěný úraz mnohdy odpovědný zaměstnavatel – majitel sportovního klubu, u kterého je sportovec v zaměstnaneckém poměru (zde ovšem přichází v úvahu aplikace právních norem obsažených v zákoníku práce - viz. § 365 a násl. zákona č. 262/2006 Sb.) a v neposledním případě i následných právních vztazích vznikajících mezi pojištěncem a pojišťovnou, to v případě, je-li sportovec proti utrpění úrazu pojištěn. Nelze zapomínat ani na odpovědnostní vztahy trestněprávní, které jsou často provázány s těmi občanskoprávními, tzn., že původce sportovního úrazu je často odpovědný zároveň soukromoprávně i trestně. Pro mé účely bude postačující, budu-li analyzovat právní vztahy vznikající v prvním zmíněném případě, tedy odpovědnost za škodu mezi dvěma sportovci, přičemž jeden z nich je škůdce a ten

druhý je poškozený, a dále pak se okrajově také dotknu neméně zajímavé oblasti trestněprávní.

Oblast sportu je co do úhlu pohledu odpovědnosti za škodu velmi specifická. Do výkonu sportovní činnosti se například promítají principy, jež lze obtížně označit jako sportovní pravidla, neboť nejsou žádným způsobem regulovány a jejich nerespektování není žádným způsobem postihováno.

Jedná se zejména o pravidla fair play, jejichž nerespektování nevyvolává žádnou sankci. Nicméně pro úplnost lze dodat, že hypoteticky i porušení pravidla fair play může být zároveň porušením normy právní (např. generální prevenční klauzule zakotvené v ustanovení § 415 občanského zákoníku).

Rozsah odpovědnostních vztahů ve sportovní sféře souvisí s interdisciplinárním pojetím celé sportovní oblasti a jejího průniku do právních vztahů. Charakteristickým rysem sportu (až na určité historicky odůvodněné výjimky dané např. školní tělesnou výchovou nebo tělesnými aktivitami v rámci vojenské činnosti) je jeho dobrovolný výkon, s čímž souvisí také dichotomie nástrojů sloužících ochraně sportovních vztahů.

Vedle historicky tradicionalizované a dosud převládající linie spolkového „dohledu“ nad sportovní činností, realizovaného prostřednictvím disciplinárních, sportovních, technických, řídicích a dalších struktur tvořících organickou součást zpravidla občanských sdružení jakožto základních článků dobrovolně organizované sportovní činnosti, která slouží obvykle k zachování vnitřní činnosti sportu v jeho vlastním smyslu, se postupně začíná prosazovat i linie standardního dohledu nad výkonem sportovní činnosti realizovaná prostřednictvím státních orgánů ve sféře zejména občanského, trestního a správního práva.

2 Odpovědnost za škodu

Právní odpovědnost za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem je regulována v ustanoveních § 420 a násl. občanského zákoníku. Tento typ odpovědnosti (také „deliktní odpovědnost), je skupinou právních norem, které lze aplikovat právě na vznik sportovního úrazu, v jehož rámci je jeden sportovec poškozený – zraněný, a druhý sportovec škodu způsobil.

Ustanovení § 420 je základní pro celou oblast náhrady škody. Jde o úpravu obecné odpovědnosti za škodu. Platí jak pro fyzické, tak právnické osoby. Užije se vždy, nespadá-li vznik škody pod některé zvláštní ustanovení občanského zákoníku nebo jiného předpisu. Je-li možné postupovat podle § 420 a současně i podle zvláštní úpravy (zpravidla pro poškozeného příznivější), je na poškozeném, o které zákonné ustanovení opře svůj nárok.

Dle § 420 odst. 1 odpovídá každý za škodu, kterou způsobil zaviněným porušením právní povinnosti. Ke vzniku odpovědnosti za škodu musí být kumulativně splněny určité základní náležitosti, plynoucí již ze samotného zákonného textu (porušení právní povinnosti, škoda, způsobení škody, zavinění). Ačkoliv nejde o termín občanského zákoníku, hovoří se o těchto náležitostech dlouhodobě (ustáleně a bez ohledu na aktuálně platnou úpravu) jako o předpokladech vzniku odpovědnosti za škodu.

Předpoklady se dělí na předpoklady objektivní a subjektivní povahy. Objektivní povahu má: 1. porušení právní povinnosti, 2. vznik škody, 3. příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody. Všechny tyto předpoklady prokazuje vždy sám poškozený. Předpokladem subjektivní povahy je zavinění. Zákon jej presumuje ve formě nedbalosti, nevyžaduje-li konkrétní ustanovení jiný stupeň zavinění, je na škůdci, aby případně prokázal, že vznik škody nezavinil.

2.1 Porušení právní povinnosti

„Základním předpokladem vzniku odpovědnosti je existence právní povinnosti. Právním důvodem vzniku odpovědnosti je porušení této povinnosti. Porušení právní povinnosti je možno vymezit jako projev vůle, kterým je porušena právní povinnost. Projev vůle může spočívat v jednání nebo opomenutí jednání, k němuž byl někdo povinen. Má-li se jednat o projev vůle, nemůže porušení právní povinnosti spočívat v lidském jednání mimo volním (například pohyby nebo mluvení ve spánku, šok atd.), popřípadě na vůli nezávislé události. Jeden projev vůle může být posouzen jako porušení povinnosti dle soukromého práva (soukromoprávní delikt) i jako delikt veřejnoprávní. V obou případech je rozdílný charakter i důvod jejich postihu. V případě veřejnoprávního deliktu je cílem ochrana společnosti před nežádoucím jednáním a potrestání osoby, která se deliktního chování dopustila. U soukromoprávního deliktu je sledován zájem konkrétního subjektu, který byl deliktem dotčen, cílem je reparace újmy, respektive její satisfakce. Ochrana společenských zájmů se zde projevuje pouze druhotně“ (Knappová, 1968, s. 155).

„Porušení právní povinnosti (protiprávní úkon) spočívá v chování v rozporu s právem stanovenou povinností nebo obcházení takovéto povinnosti, tzn. ten, kdo se měl po právu chovat nějakým způsobem, se choval jinak, popřípadě se nechoval tak, jak měl, a tím porušil svoji povinnost. Protiprávnost jednání plyne z porušení povinnosti, stanovené objektivním právem. Tato povinnost (příkaz chovat se nějakým způsobem) může být zakotvena přímo v občanském zákoníku, ale také v jakémkoliv jiném předpisu platného práva. Není důležité, jedná-li se o předpis veřejnoprávní nebo soukromoprávní povahy. Vedle toho může jít rovněž o porušení povinnosti plynoucí ze smlouvy nebo jiných právních úkonů“ (Knappová, 1968 s. 156).

„Má-li být protiprávnost relevantní z pohledu občanskoprávního, je nutné, aby způsobila nějaké následky. V případě odpovědnosti za škodu je tímto následkem škoda. Jednání může být v rozporu s právem, nemusí však působit žádné občanskoprávní následky nebo může způsobit občanskoprávní následky jiné, které nespočívají v zásahu do majetkových práv (respektive zdraví nebo práva na život),

a tedy nevyvolají vznik odpovědnosti za škodu (například porušení osobnostního práva ve smyslu § 11 an. obč. zák.). Nevznikne-li škoda, je z pohledu občanskoprávní odpovědnosti za škodu nevýznamné, zda určitá osoba byla srozuměna se vznikem škody, nebo zda ji dokonce chtěla úmyslně způsobit. Není ani podstatné, z jakého důvodu ke vzniku škody nedošlo (například úmyslným zmařením vzniku následků samotným poškozeným či zásahem třetí osoby). Podstatné je jen to, že nevznikla škoda v občanskoprávním smyslu. Osoba chovající se způsobem, který může vést ke vzniku škody, nebo dokonce mající její způsobení v úmyslu, sice porušuje minimálně povinnost stanovenou § 415 (v preventivní rovině), občanské právo však toto porušení nijak nesankcionuje (srov. obdobnou situaci v právu trestním). Porušení právní povinnosti, které nezpůsobuje žádný následek (iniuria sine damno), není možné považovat za protiprávní úkon“ (Fiala, 2009, s. 661).

2.1.1 Porušení prevence

V případě sportovních úrazů si můžeme představit celou škálu právních povinností, které sportovec - odpovědný škůdce – může porušit, ovšem dle mého soudu přichází v úvahu nejspíše porušení ustanovení § 415 občanského zákoníku, které stanoví určitou preventivní povinnost předcházení škodám: *Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.* Je třeba poznamenat, že v rámci argumentace ohledně porušení právní povinnosti bude muset poškozený poukazovat na skutečnost, že škůdce porušil určitá sportovní pravidla, čímž si počínal tak, že došlo ke škodě na zdraví. Sportovní regule samy o sobě žádnou právní sílu nemají, nicméně ve spojení s ustanovením § 415 a potažmo pak § 420 občanského zákoníku mají svůj právní význam.

Ustanovení § 415 občanského zákoníku tak představuje (spolu s § 3) obecné prevenční ustanovení pro oblast občanského práva. *„Základní pojetí občanskoprávní prevence vychází ze stanovení určitého systému prevenčních právních povinností, jakož i nepříznivých následků spojených s jejich ohrožením či porušením. Generální prevence § 415 vychází z uložení obecně formulované*

povinnosti (příkazu) každému počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku, přírodě a životním prostředí. Tato povinnost v sobě slučuje jednak povinnost dodržovat, co je stanoveno v zákoně nebo ve smlouvě, a povinnost počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám, i když to neplyne z povinností jinde uložených. Povinnost platí pro „každého“, tedy jak pro právnické, tak fyzické osoby. Příkaz neplatí jen pro případné škůdce, ale i pro třetí osobu, která škodu sama nezpůsobí, může však předejít jejímu vzniku. Platí samozřejmě i pro samotného poškozeného. Vyloučit nelze ani spoluzavinění poškozeného (§ 441 spočívající právě v porušení povinnosti dle § 415“ (rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. června 2006, sp. zn. 25 Cdo 722/2005).

„Vedle preventivní povahy § 415 vystupuje do popředí velmi významně i jeho funkce jako nejjobecnějšího (minimálního) kritéria protiprávnosti v případech vzniku škody. Striktní zakotvení povinnosti každému subjektu občanskoprávních vztahů počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na životě, zdraví a majetku, zároveň znamená, že se každý touto povinností musí řídit a počínat si tak, aby škoda nevznikla. V případě vzniku škody, i kdyby nebyla přímo porušena konkrétní právní povinnost, je porušena minimálně povinnost zakotvená v § 415 a jde o jednání protiprávní. Porušení prevenční povinnosti je tedy zároveň oním porušením právní povinnosti, které je vyžadováno jako nezbytný předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu podle § 420. Při výkladu § 415 nelze přijmout zobecňující názor, že každý vznik škody je vždy porušením § 415. Takto široké pojetí § 415 není opodstatněné a vzhledem k povaze institutu odpovědnosti za škodu není reálné. Zatímco samotný vznik škody je vždy v rozporu s právem, příčina k němu vedoucí nemusí být právně významná. Ne každé jednání osoby směřující ke vzniku škody je možné posoudit jako porušení právní povinnosti, a to ani ve smyslu § 415. Měřítko, podle kterých bude možné zhodnotit, zda se v konkrétním případě jedná o protiprávní úkon spočívající v porušení § 415, nebo již o protiprávní úkon nejde, jasně plynou z nauky příčinné souvislosti. Není-li dána příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody, není možné ani vyvodit odpovědnost. Právo nevychází a ani nemůže vycházet z absolutní kauzality jevů. Odpovědnost by nebylo možné reálně dovést, pokud by právní relevance nebyla přiznávána jen omezené výšce příčin“ (Fiala, 2009, s. 637-638).

2.1.2 Okolnosti vylučující protiprávnost

„Jde o takové okolnosti, které vylučují protiprávnost jednání vedoucího ke škodě, a tím následně i vznik odpovědnosti. Přiznání právní relevance takovým okolnostem je motivováno snahou chránit zájem, který je v porovnání s újmou, jež vznikne, společensky důležitější. Občanský zákoník pojem okolnosti vylučující protiprávnost nezná. Přímo pojednává jen o některých jednotlivých okolnostech vylučujících protiprávnost (krajní nouze, nutná obrana, svépomoc), jiné plynou z dlouhodobě ustáleného výkladu nauky. Okolnosti vylučující protiprávnost je nutné odlišovat od okolností vylučujících zavinění. Jsou-li tu okolnosti vylučující protiprávnost, není zde ani zavinění. Tam, kde chybí protiprávnost, nemůže být ani vnitřní psychický vztah k ní. Naopak je-li zde nějaká okolnost, která vylučuje u jednání zavinění (například donucení), může i tak zůstat jednáním protiprávním, odpovědnost však nebude možné dovodit s ohledem na neexistenci zavinění. Důkazní povinnost ohledně splnění podmínek okolnosti vylučujících protiprávnost je na škůdci“ (Češka, 1987, s. 474).

Mezi okolnosti vylučující protiprávnost tradičně řadíme:

- a) plnění povinnosti,
- b) výkon práva,
- c) svépomoc,
- d) nutnou obranu,
- e) krajní nouzi,
- f) svolení poškozeného.

Ad a) *„Dojde-li ke vzniku škody v rámci plnění právem uložených nebo uznaných povinností, nevzniká odpovědnost za takovou škodu. Povinnost něco konat plyne zpravidla z objektivního práva, možné je však i plnění povinnosti vyplývající ze smlouvy (například nájemce je na základě smlouvy povinen vykácet na pronajaté mu zahradě všechny ovocné stromy, čímž de facto poškozuje majetek pronajímatele).*

Tradičně jsou povinnosti zakotveny ve veřejnoprávních odvětvích (správním právu, právu trestním, procesních předpisech atd.), v menší míře je možné nalézt povinnosti i v právu občanském, pracovním či rodinném (například v rámci povinností plynoucích z rodičovské zodpovědnosti)“(Fiala, 2009, s. 662-663).

Ad b) *„Výkon práva je činností po právu. Logicky tedy výkon práva není jednáním protiprávním (deliktním). Platí stará římskoprávní zásada, že nikomu neškodí ten, kdo vykonává své právo (neminem ledit, qui suo iure utitur). Výkon práva má velmi blízko k výkonu povinnosti. Mnohdy je výkon práva zároveň plněním povinnosti a naopak. Obdobně jako na výkon práva je možné pohlížet i na výkon určité pravomoci, ke které je konající povinen a zároveň i oprávněn. Ve výše uvedeném příkladu je možné na uložení trestu propadnutí majetku pohlížet jako na povinnost soudce potrestat delikventa i jako na jeho oprávnění uložit mu trest“*(Fiala, 2009, s. 664).

Ad c) *„Svépomoc je dalším případem okolnosti vylučující protiprávnost. Obecně je upravena v § 6 občanského zákoníku. Jedná se o jeden ze tří předpokládaných postupů při ochraně subjektivních práv. V poměru k ochraně poskytované příslušným orgánem (zejména soudem) vymezené v § 4 a ve vztahu k ochraně pokojného stavu zakotvené v § 5 se jedná, z časového hlediska, o ochranu nejbezprostřednější. Svépomocně lze zásadně jednat jen v případě, není-li možné dovolat se ochrany státní mocí. V ochraně subjektivních práv představuje určitou krajní možnost, ke které se má přistupovat jen výjimečně a v poslední řadě. Cílem je snaha zákonodárce nepodporovat v právu postupy, v nichž je ochrana subjektivních práv ponechána na silovém řešení subjektů občanskoprávních vztahů“*(Fiala, 2009, s. 665).

Ad d) *„Jsou-li splněny její náležitosti, je nutná obrana jednáním po právu. Obránce neodpovídá za škodu, kterou způsobil jednáním útočnickovi. Útočnick je povinen nutnou obranu snášet. Proti jednání v nutné obraně není nutná obrana přípustná. Obránce má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů a na náhradu škody, kterou při odvrácení útoku utrpěl. Přestože formulace zákonného ustanovení je obecná, nevztahuje se vyloučení odpovědnosti na všechny vzniklé škody způsobené jednáním v nutné obraně, ale jen na ty způsobené útočnickovi.*

Škody způsobené třetím osobám odlišným od útočnicka (například osobě sražené při útěku před útočником) nelze podřazovat pod škody vzniklé při odvrácení útoku. Způsobení škody třetí osobě je nutné posoudit jako excés z nutné obrany. Odpovědnost obránce za takové vybočení však není automatická. Excés je protiprávním úkonem, obránce za něj tedy bude odpovídat ve smyslu § 420 vždy, jen bude-li dáno jeho zaviněním. Pokud nebude možné alespoň dovodit, že obránce sice nevěděl, ale měl a mohl vědět o tom, že jedná protiprávně a že z takového jednání může vzniknout škoda, nebude za takovou škodu odpovídat. Vyloučena není ani spoluodpovědnost útočnicka“ (Knappová, 2006, s. 432).

Ad e) „Jednání v krajní nouzi je tradičním případem okolnosti vylučující protiprávnost. Patří do svépomoci v širším pojetí. Termín krajní nouze občanský zákoník přímo nezná. Všechny znaky pro daný institut typické jsou však zakotveny v § 418 odst. 1. Obecně platí, že kdo jedná v krajní nouzi, neodpovídá za škodu, kterou svým jednáním způsobí. Povinnost snášet jednání v krajní nouzi nemá jen ten subjekt, který nebezpečí vyvolal, ale kdokoliv, je-li zásah do sféry jeho práv nezbytný k odvrácení hrozícího nebezpečí, vše pochopitelně při zachování zásad proporcionality a subsidiarity. Pro naplnění podmínek jednání v krajní nouzi se vyžaduje kumulativní splnění několika předpokladů: a) je tu přímá hrozba nebezpečí, b) jednající nebezpečí sám nevyvolal a není povinen je ani snášet, c) stav nelze odvrátit jinak než jednáním v krajní nouzi a d) následek nesmí být stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil“ (Fiala, 2009, s. 646).

Ad f) „Obecně je přijímáno, že protiprávnost úkonu, a tím i odpovědnost za škodu je vyloučena v případech, kdy poškozený dal k zásahu, a tím i ke vzniku škody souhlas. Svolení nemůže být platně dáno vždy. Kumulativně se vyžaduje splnění několika náležitostí. Předně není možné dát souhlas k zásahu do subjektivních práv, s nimiž osoba nesmí volně nakládat. Svolení je právním úkonem, který musí splňovat všechny obecné náležitosti. Nemůže proto zejména odporovat § 39 občanského zákoníku, tzn., nesmí svým obsahem nebo účelem odporovat zákonu, nesmí jej ani obcházet a nemůže se přičít dobrým mravům. Nelze tedy například platně učinit právní úkon, jímž by osoba dávala souhlas ke svému usmrcení, minimálně pro rozpor s čl. 6 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Souhlas k zásahu do tělesné integrity fyzické osoby (zejména formou

lékařského zákroku) je možné dát jen v přesně vymezených případech. Další nezbytnou náležitostí je způsobilost osoby, která dává souhlas se vznikem škody, k právním úkonům. Svolení musí být vždy dáno ještě před zásahem, který vede ke vzniku škody, a musí být odvolatelné“ (Knappová, 2006, s. 435).

2.2 Škoda

Vznik škody je druhým nezbytným předpokladem vzniku odpovědnostního vztahu. Nevznikne-li z protiprávního jednání (události) škoda, není zde nic, zač by se mělo odpovídat. *„Samotné porušení právní povinnosti ke vzniku odpovědnostního vztahu nestačí. Občanský zákoník definici škody neobsahuje, tato absence je však ustáleně nahrazena výkladem judikatury a právní nauky. Podle nich je škoda konstantě definována jako majetková újma, kterou lze objektivně vyčíslit v penězích. Vždy se musí jednat o zásah do práv majetkových. Povaha samotné újmy spočívá buď v reálném zmenšení existujícího majetku (skutečná škoda), nebo v jeho nezvětšení, ačkoliv je bylo možné očekávat (ušlý zisk). Do rozsahu škody jsou řazeny i náklady spojené s vyčíslením a odstraněním škody. Je nezbytné, aby bylo možné majetkovou újmu objektivně vyčíslit. Pojem škody je pojmem objektivním. Majetková újma tu buď je, nebo není, otázka, zda za ni někdo odpovídá či zda bude nahrazena, na tom nic nemění“ (Fiala, 2009, s. 667).*

Jako majetkovou újmu však nemůžeme označit sportovní úraz. Jedná se o svého druhu újmu nemajetkovou. Občanský zákoník připouští z tohoto pravidla výjimku v případě újmy na zdraví nebo na životě. Jak zdraví, tak život mají povahu nemajetkových, penězi jen obtížně vyčíslitelných hodnot. Pojmově na nich tedy nemůže být způsobena škoda. Občanský zákoník v případě poškození zdraví nebo smrti zavádí mechanismus odškodnění následků takové újmy promítajících se do majetkové sféry poškozeného, popřípadě dalších osob. Dle občanského zákoníku lze v případě poškození zdraví odškodnit například ztrátu na výdělku, ztrátu na důchodu nebo účelně vynaložené náklady na léčení. V případě usmrcení může odškodnění spočívat v náhradě nákladů na výživu pozůstalých nebo v hrazení nákladů na pohřeb. Vedle toho zavádí občanský zákoník zmíněné výjimky. Ty spočívají v možnosti poskytnout peněžní satisfakce za poškození zdraví nebo

života. Jedná se o jednorázové odškodnění bolesti poškozeného (bolestné) a jednorázové odškodnění ztížení jeho společenského uplatnění. V případě usmrcení náleží též pozůstalým satisfakce poskytnutá jednorázovou peněžní částkou. Ani v jednom z těchto případů nejde o odškodnění škody v pravém slova smyslu. Vždy jde pouze o určitou paušalizovanou částku, která je uměle nastavena pro všechny obdobné případy.

V podrobnostech si tyto případy rozebereme v některé následující kapitole této práce. Vždy je však třeba mít na paměti, že přesné finanční vyčíslení újmy na zdraví nebo na životě přirozeně možné není.

2.3 Příčinná souvislost

„Příčinná souvislost (příčinný vztah, kauzální nexus) je dalším nezbytným předpokladem vzniku povinnosti nahradit škodu. Jde o předpoklad objektivní povahy, který musí být dán vždy. Není-li příčinného vztahu mezi právní skutečností (protiprávním úkonem, kvalifikovanou událostí) a škodou, nevzniká ani povinnost nahradit škodu.) Příčinná souvislost je vyžadována ve všech případech, kdy vzniká v důsledku porušení zákonného ustanovení nepříznivý následek (odpovědnost za vady, za prodlení, odpovědnost za porušení osobnostních práv atd.), ne jen tedy v případě náhrady škody. Není podstatné, je-li v konkrétním případě pro vyvození náhradové povinnosti vyžadováno zavinění nebo ne. Příčinnou souvislostí je z pohledu občanskoprávní odpovědnosti za škodu vztah, v němž určitá skutečnost, se kterou je podle občanského zákoníku spojena odpovědnost za škodu (relevantní občanskoprávní příčina), v konkrétním případě určitou jinou skutečnost, za kterou se podle občanského zákoníku odpovídá (relevantní občanskoprávní následek), tj. škodu, skutečně způsobí“ (Švestka, 1966, s. 106).

„Příčinu lze nejobecněji vyznačit jako skutečnost (jev, hnutí), která způsobí nějaký následek, nebo také jako to, co má za následek vznik něčeho. Takové obecné vymezení příčiny je platné pro všechny příčinné vztahy. Zkoumání kauzality společenských i přírodních dějů je obecně vzato základní otázkou většiny vědeckých disciplín. Z pohledu právní odpovědnosti je nutné zabývat se jen kauzalitou tvořenou příčinami právně významnými (relevantními). Těmi jsou nejobecněji jakékoliv právně

relevantní jevy, bez nichž by jiné právně relevantní jevy nenastaly, respektive by nenastaly tak, jak nastaly. Pro občanskoprávní odpovědnost za škody konkrétně platí, že příčinou je určitá skutečnost, se kterou je podle občanského zákoníku spojena odpovědnost za škodu. Takovou skutečností je protiprávní úkon, včetně úmyslného jednání proti dobrým mravům, anebo zákonem kvalifikovaná událost (škodná událost). Základním znakem právní relevance příčiny je to, že s ní počítá občanský zákoník (popřípadě i jiný předpis) jako se součástí skutkové podstaty odpovědnostního vztahu. Právně relevantní příčina se obecně neodlišuje od ostatních příčin, které vedou k následku, a je jako jev sama o sobě na normě nezávislá, avšak tím, že se stala součástí podmiňující skutkové podstaty, je dána její právní relevance. Přičítání závažnosti jen jevům právně relevantním nám umožňuje omezit jinak nekonečný řetězec příčin, který ke vzniku škody v přírodním světě, jenž nás obklopuje, vždy vede. Pokud cyklista srazí chodce, je právně relevantní příčinou například porušení povinnosti udržovat přiměřenou rychlost, jízda po špatné straně vozovky atd. Na škodě se však podílí celá řada dalších příčin. Cyklistovi svítilo slunce do obličeje, takže hůře viděl, cesta se svažovala, což v dané situaci znesnadňovalo brždění, kolem cesty rostly stromy, takže nebylo možné prudce vybočit atd. Cyklista mohl být také unavený, ospalý, zamyšlený aj. Všechny uvedené příčiny se jistě určitou měrou a intenzitou podílely na konečném výsledku (vzniku škody). Skutečnosti, že se cesta svažuje, že kolem cesty vyrostly stromy, nebo to, že se cyklista špatně vyspal, nejsou příčiny, jimž by bylo možné přičíst právní relevanci“ (Knapp, 1998, s. 353-354).

2.4 Zavinění

Zavinění (v trestním právu vina) představuje subjektivní předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu. Jde o náležitost, která je obligatorní jen v některých případech. Tam, kde zákoník nepředvídá zavinění jako předpoklad vzniku odpovědnosti, může i nemusí být dáno. Přítomnost zavinění v takových případech není pro vznik povinnosti nahradit škodu rozhodná.

„Zaviněním obecně rozumíme psychický (vnitřní) vztah škůdce ke skutečностям, které tvoří předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu, tedy k protiprávnímu jednání, vzniku škody a příčinné souvislosti. Zavinění jakožto vztah

psychický je možné zkoumat jen u fyzických osob. Nutnou podmínkou pro zkoumání zavinění je přítomnost deliktní způsobilosti. Deliktní způsobilost i zavinění vycházejí z vnitřních (psychických) poměrů fyzické osoby. Vzájemný vztah způsobilosti k protiprávnímu úkonu (deliktní způsobilosti) a zavinění je vztahem podmiňujícího a podmíněného. O zavinění není vůbec možné uvažovat v situaci, kdy chybí schopnost ovládnout se nebo schopnost rozpoznat následky jednání, nebo dokonce obojí. Způsobilost tedy vyjadřuje, zda psychické vlastnosti fyzické osoby jsou v daném případě na takové úrovni, aby mohlo být posouzeno její zavinění. Zatímco způsobilost vyjadřuje určitou schopnost fyzické osoby rozpoznat a ovládnout své jednání v obecné rovině, zavinění stojí na vědomí (ví/neví) a vůli (chce/nechce) dopustit se protiprávního jednání a způsobit z něj plynoucí následek v konkrétním případě. Není-li osoba deliktně způsobilá, odpovědnostní vztah vázaný na zavinění vůbec nevznikne. Občanský zákoník zavinění samostatně nedefinuje ani blíže nestanoví rozdíly mezi jeho jednotlivými typy. Pracuje však se zaviněním v obou jeho základních formách, tedy jak s nedbalostí, tak s úmyslem. Jejich vymezení má v právu všeobecně dlouhodobě ustálenou podobu, i pro právo občanské je použitelně vtělena do § 4 a 5 trestního zákona“(Fiala, 2009, s. 673).

„Úmysl se dělí na přímý a nepřímý podle intenzity (přímosti) vůle jednajícího způsobit vznik škody (přímo chce nebo je jen nepřímo srozuměn). Vědomí, že škoda způsobena může být, je zde vždy nutně přítomné. Delikt je podle tohoto vymezení zaviněn přímým úmyslem (dolus directus), jestliže škůdce věděl, že může škodu způsobit a způsobit ji chtěl. Nepřímý úmysl (dolus eventualis) je dán tehdy, jestliže škůdce věděl, že svým jednáním může škodu způsobit, a pro případ, že ji způsobí, s tím byl srozuměn. V případě nedbalosti ustupuje do pozadí otázka vůle škodu způsobit. Do popředí se dostává uvědomění si možnosti jejího vzniku. Z tohoto pohledu obecně rozlišujeme mezi nedbalostí vědomou a nevědomou. O vědomé nedbalosti hovoříme tehdy, pokud škůdce sice věděl, že může způsobit škodu, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že ji nezpůsobí“(Fiala, 2009 s. 673).

„Nevědomá nedbalost pokrývá situaci, kdy škůdce nevěděl, že svým jednáním může škodu způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl. Pro určení, zda škůdce „měl a mohl vědět“, je

rozhodujícím měřítkem náležitá opatrnost. Ta v sobě zahrnuje jednak objektivní rovinu, tedy základní pro každého jedince stejnou předvídatelnost, že určité jednání povede k určitému následku. V tomto směru se náležitá opatrnost překrývá s vlastnostmi, které slouží i pro předvídatelnost adekvátní příčinnosti. Subjektivním kritériem náležité opatrnosti je pak individuální stav škůdce plynoucí z jeho vzdělání, společenského postavení, zaměstnání, podnikatelské činnosti a podobně“ (Fiala, 2009, s. 674).

Občanský zákoník v § 420 odst. 3 zavádí presumpci zavinění. Ten, kdo se chce odpovědnosti zprostit, musí sám prokázat, že škodu nezavinil. Bez bližšího určení přímo v zákoně se má za to, že předvídáno je zavinění pouze v nejlehčím stupni, tedy v nevědomé nedbalosti. V tomto rozsahu nemusí poškozený prokazovat, že škoda byla zaviněna, naopak škůdce, pokud se chce odpovědnosti zprostit, je zatížen důkazním břemenem a břemenem tvrzení ohledně skutečností svědčících o tom, že škodu, ani ve formě nevědomé nedbalosti, nezavinil. Závažnější formy zavinění (úmysl, hrubou nedbalost ve smyslu § 447 odst. 2) musí prokázat ten, kdo se jí dovolává, tedy poškozený. Pravidlo o presumpci zavinění ve formě nevědomé nedbalosti platí obecně pro celý občanský zákoník.

2.4.1 Zavinění poškozeného

Existuje celá řada případů, kdy vznik škody není pouze výsledkem jednání (konání nebo opomenutí) škůdce, ale i samotného poškozeného. Škodu, jež nebyla způsobena jen jednáním škůdce, nýbrž i počínáním samotného poškozeného, nelze ovšem spravedlivě přičítat pouze škůdci. Kdo se nevěnuje péči o vlastní záležitosti, může tak být stížen újmou v tom směru, že se škoda rozdělí mezi něj a škůdce, jinak řečeno, že část škody, či dokonce škoda celá mu nebude nahrazena a naopak ji ponese sám.

„Ustanovení § 441 občanského zákoníku o zavinění poškozeného¹ se uplatňuje jak tehdy, jde-li o škůdcovu odpovědnost za zavinění, tak i tehdy, pokud škůdce odpovídá objektivně (srov. například § 421 či 421a). Jeho použití není

---

¹ *Byla-li škoda způsobena také zaviněním poškozeného, nese škodu poměrně; byla-li škoda způsobena výlučně jeho zaviněním, nese ji sám.*

vyloučeno dokonce ani tehdy, pokud byla poškozenému škoda způsobena úmyslně. Judikatura v této souvislosti opět již před lety dovodila, že způsobil-li škůdce škodu úmyslně, zatímco poškozený ji spoluzavinil z nedbalosti, bude zpravidla nedbalost poškozeného v poměru k úmyslnému zavinění škůdce tak nepatrná, že k ní nebude možné přihlídnout. Je přitom nutné přihlížet i ke spoluzavinění toho, od něhož odvozují svůj nárok pozůstali poškozeného“ (Fiala, 2009, s. 735-736).

Předpokladem toho, aby poškozený nesl škodu poměrně nebo docela sám, je to, že jeho jednáním jsou splněny předpoklady odpovědnosti podle § 420, tj. že v jeho případě jde o protiprávní úkon, škodu, příčinnou souvislost mezi protiprávním úkonem a škodou a rovněž o zavinění. Stejný názor dlouhodobě zastává i judikatura. Tak podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR *„v rozsahu, v jakém se poškozený podílel svým protiprávním jednáním na způsobení škody, není dána odpovědnost toho, kdo by za škodu jinak odpovídal“* (rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. S 25 Cdo 2233/99).

Přitom i u poškozeného je podle téhož judikátu třeba brát v úvahu jen takové jednání, které splňuje všechny předpoklady odpovědnosti za škodu, tj. *„musí být prokázáno, že protiprávní jednání poškozeného bylo příčinou nebo alespoň jednou z příčin vzniku škody. Tak tomu jistě bude, pokud by poškozený ponechal například své vozidlo v místě, kde je to zakázáno, a právě jen kvůli tomu by došlo k jeho poškození (pádem stromu, pádem sněhu ze střechy domu atd.). O úmyslné protiprávní jednání by šlo například tehdy, kdyby poškozený vyprovokoval jinou osobu k útoku, nebo ji dokonce napadl (a posléze sám při rvačce utrpěl újmu na zdraví a na věcech) nebo kdyby záměrně vlezl do tygří klece“* (rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. S 25 Cdo 2233/99).

„Zobecnit, respektive absolutizovat, tyto závěry je však možné jen při skutečně všeobjímajícím pojetí § 415 (každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a na životním prostředí) vedoucím k tezi, že sebevražda je hrubým porušením této právní povinnosti (je ovšem pravda, že Evropský soud pro lidská práva ve věci Pretty proti Spojenému království konstatoval, že není přesvědčen, že právo na život v sobě obsahuje i negativní aspekt). Jednání poškozeného musí být každopádně zaviněné. Není

přítom rozhodující, zda zavinění poškozeného působilo (respektive spolupůsobilo) již při vzniku škody, nebo až poté při zvětšení jejího rozsahu (osoba zraněná při nehodě nevyhledala lékařské ošetření, ač jí v tom nic nebránilo)“(Fiala, 2009, s. 736).

2.5 Škoda na zdraví

Ustanovení § 444 až 449a občanského zákoníku představují speciální právní úpravu pro určení způsobu a rozsahu náhrady škody na zdraví, což je oblast právních norem které nás zajímají se zřetelem k povaze sportovního úrazu.

2.5.1 Bolestné a ztížení společenského uplatnění

V § 444 je upraven způsob náhrady škody na zdraví, přičemž dochází k odškodnění bolestného a současně k odškodnění ztížení společenského uplatnění poškozeného, jak již bylo letmo zmíněno výše. Dále je v občanském zákoníku rovněž upravena náhrada nemajetkové újmy, jež je poskytována v penězích pro případy usmrcení pozůstalým osobám.

V souladu s § 444 odst. 2 vydalo Ministerstvo zdravotnictví vyhlášku o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění (vyhláška č. 440/2001 Sb.). Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění se poskytuje jednorázově. Tento právní předpis považuje za bolest každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto bolest utrpěla. Uvedené odškodnění je pak vypočítáváno pomocí bodového ohodnocení škody na zdraví, vymezeného v lékařském posudku v souladu s § 8 výše citované vyhlášky. Lékařský posudek se vždy vydává, teprve když lze zdravotní stav poškozeného považovat za ustálený, tedy tak, aby posudek mohl komplexně posoudit nemajetkovou újmu spočívající v tělesném a duševním strádání. Příslušné bodové ohodnocení, tj. postup následného výpočtu, se stanoví podle přílohy citované vyhlášky. Ve smyslu jejího § 7 činí hodnota jednoho bodu 120 Kč.

Za ztížení společenského uplatnění poškozeného považuje zákonodárce takové následky škody na zdraví, které jsou trvalé povahy a které mají prokazatelně nepříznivý vliv na společenské či vůbec životní, uplatnění poškozené osoby. Z výčtu obsaženého ve zmíněné vyhlášce vyplývá, že jde zejména o takové následky škody na zdraví, na základě kterých je omezen či ztížen, nebo i vyloučen výkon dosavadního povolání poškozeného (nejedná se o náhradu ztráty na výdělků, která je samostatným nárokem upraveným v § 445 a násl. občanského zákoníku), dále je vyloučena například příprava poškozeného na budoucí povolání, jeho příprava na další vzdělávání a dále pak je vyloučena či omezena i jeho možnost uplatnění v životě rodinném, politickém, kulturním či sportovním, se zřetelem zejména na věk poškozeného ke dni vzniku příslušné právní skutečnosti (tj. škody na zdraví).

I v případě náhrady škody na zdraví spočívající ve ztížení společenského postavení poškozené osoby se vychází ze znaleckého posudku, který podává posuzující lékař či zdravotnické zařízení, a samotná výše odškodnění se opět stanoví na základě bodového ohodnocení (a stejně tak jako u odškodnění bolesti činí hodnota jednoho bodu opět 120 Kč). *„Vzhledem k tomu, že komentovaná právní úprava nemůže nepochybně postihnout veškerá specifika jednotlivých případů, vtělil zákonodárce do výše citované vyhlášky moderační kompetenci soudu, který je oprávněn náhradu při škodě na zdraví, konkrétně při odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění, ve zvlášť výjimečných a zvláštního zřetele vhodných případech zvýšit, a to i nad hranici jinak stanovenou bodovým ohodnocením na základě znaleckého posudku“*(Jouza, 2010, s. 16).

2.5.2 Jednorázové odškodnění za usmrcení

Ustanovení § 444 odst. 3 obsahuje úpravu jednorázového odškodnění pozůstalých, taxativně v odst. 3 uvedených. Jedná se o náhradu imateriální újmy pozůstalých, která jim vznikla v souvislosti s usmrcením fyzické osoby. Zákonodárce zde přiřkl manželovi, každému dítěti i každému rodiči částku 240 000 Kč jako jednorázové odškodnění pozůstalé osobě, dále pak každému rodiči dosud

nenarozeného počatého dítěte částku 85 000 Kč a každému sourozenci zesnulého částku ve výši 175 000 Kč.

Konečně každé osobě blízké, která žila se zesnulým ve společné domácnosti ke dni vzniku právní skutečnosti, jež je rozhodná pro uplatnění takového nároku, zákonodárce přiznal jednorázové odškodnění ve výši 240 000 Kč. Za osoby blízké se kromě příbuzného v řadě přímé, sourozence, manžela, osoby v poměru rodinném nebo obdobném pokládají i osoby sobě navzájem tak blízké, pokud by újmu jedné z osob důvodně pociťovaly jako újmu sobě vlastní. Účinností zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, tj. dnem 1. 7. 2006, se mezi osoby blízké řadí i partner.

2.5.3 Ztráta na výdělku

Speciální právní úprava ve vztahu se váže na náhradu škody způsobené ztrátou na výdělku, k níž došlo v příčinné souvislosti s újmou na zdraví. Nárok na náhradu ztráty na výdělku je možné obecně přiznat poškozené osobě ne za situace, kdy ztratila v důsledku škody na zdraví způsobilost vykonávat určitou činnost či kdy byla tato její způsobilost snížena, nýbrž pouze v případě, kdy v důsledku škody na zdraví došlo u této poškozené osoby ke ztrátě na výdělku v příčinné souvislosti se zdravotní újmou jí způsobenou.

Z hlediska náhrady za ztrátu na výdělku je tedy podstatné právě jen, zda v důsledku újmy na zdraví se výdělek poškozeného zmenšil.

„Vychází se ze zásady, že ztráty na výdělku se v obecné rovině nahrazují peněžitým důchodem. Za peněžitý důchod je považováno pravidelné měsíční vyplácení dávek odpovědnou osobou osobě poškozené, a to po celou dobu trvání negativního následku, tj. po celou dobu, kdy ztráta na výdělku poškozené osoby trvá. Právě uvedený princip samozřejmě neznamená, že by nebylo možné uzavřít dohodu o jednorázovém odškodnění poškozené osoby, jak vyplývá z § 449a.

Právě citované ustanovení umožňuje stranám, aby uzavřely písemnou dohodu, na jejímž základě by byly jednorázově odškodněny nároky poškozené osoby ve smyslu § 445 an. Vyrovnání však musí být konečným vyrovnáním všech budoucích nároků poškozené osoby“ (Fiala, 2009, s. 679).

Výše ztráty na výdělku je podle § 445 posuzována podle průměrného výdělku poškozeného, kterého před poškozením dosahoval. Průměrným výdělkem se podle § 2 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník, rozumí průměrný výdělek zjišťovaný podle zvláštního zákona pro pracovněprávní vztahy. Tímto zvláštním právním předpisem je sice zákoník práce, ten však zase jen (v § 275) odkazuje na další zvláštní právní předpis. Tím je zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, jehož převážná část nabyla účinnosti 1. 1. 2008.

Předmětný výpočet pak vychází z průměrného výdělku dosahovaného v rozhodném období (§ 354 zákoníku práce), když za toto rozhodné období je považováno předchozí kalendářní čtvrtletí. Pro stanovení výše nároků byla rozhodná výše průměrného měsíčního výdělku za kalendářní čtvrtletí, které předcházelo právní skutečnosti, od které je nárok na dotčenou náhradu odvozován.

2.5.4 Náhrada při pracovní neschopnosti

Náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti poškozeného činí rozdíl mezi jeho průměrným výdělkem před poškozením a nemocenským. Při výpočtu náhrady za ztrátu na výdělku po dobu dočasné pracovní neschopnosti se vychází z průměrného výdělku a z výše nemocenského, poskytovaného podle předpisů o nemocenském pojištění. Pracovní neschopnost je zjišťována a uznávána podle ustanovení § 77 odst. 4 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů.

Nárok na náhradu za ztrátu na výdělku podle ustanovení § 446 občanského zákoníku je časově vymezen dobou od uznání poškozeného neschopným k výkonu práce do opětovného uznání práce schopným anebo do přiznání invalidního důchodu.

Průměrný výdělek poškozeného před poškozením pro účely náhrady za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti se zjišťuje stejným způsobem jako při náhradě za ztrátu na výdělků po jejím skončení podle § 447 občanského zákoníku. Rozdílná může ovšem být doba, za niž se průměrný výdělek před poškozením zjišťuje, a to zejména v závislosti na tom, kdy došlo ke ztrátě na výdělků v důsledku pracovní neschopnosti a kdy následně např. k uznání invalidity.

2.5.5 Náhrada po skončení pracovní neschopnosti

Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě činí rozdíl mezi průměrným výdělkem před poškozením a výdělkem dosahovaným po poškození s připočtením případného invalidního důchodu.

Touto náhradou se neodškodňuje pouhé snížení pracovní způsobilosti, nýbrž se odškodňuje majetková újma, jež v důsledku snížení (popř. ztráty) pracovní způsobilosti vzniká poškozenému vlivem újmy na zdraví. Odškodňují se tak trvalé následky poškození zdraví.

Pro náhradu za ztrátu na výdělků podle § 447 občanského zákoníku je rozhodující, zda příčinou škody (tj. ztráty na výdělků) bylo jednání škůdce či škodní událost nebo zda tato škoda má podklad v příčinách jiných (např. v obecných onemocněních, v jiných úrazech apod.).

„Vztah příčinné souvislosti mezi poklesem, popř. ztrátou výdělků a újmou na zdraví není dán, jestliže pracovní uplatnění poškozeného je omezeno, popř. vyloučeno z důvodu jeho jiných nemocí nebo je-li způsobeno nedostatkem vhodných pracovních příležitostí“ (R 76/2006).

Při náhradě za ztrátu na výdělků se vychází z průměrného výdělků před poškozením. Podle § 2 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník, se průměrný výdělek zjišťuje podle zvláštního zákona pro pracovněprávní účely. Nelze-li takto průměrný výdělek určit, vychází se z okolností jednotlivého případu, zejména z daňového priznání (§ 2 odst. 2 nařízení vlády č. 258/1995 Sb.).

Způsob výpočtu průměrného výdělků ze závislé činnosti (tj. zaměstnanců) je stejný jako pro pracovněprávní účely. U osob samostatně výdělečně činných se

vychází především z jejich daňového přiznání a průměrný výdělek se zjišťuje podle skutečných příjmů a výdajů (tj. nákladů na dosažení a udržení těchto příjmů), nikoliv jen z údajů v daňovém přiznání.

„Protože ke ztrátě výdělkové schopnosti může někdy dojít až po delším časovém odstupu od úrazu, je třeba přihlédnout ke změnám, k nimž došlo v době mezi škodní událostí a ztrátou výdělkové schopnosti. Zákon stanoví, že se vychází z průměrného výdělku před poškozením. Poškozením je tu třeba rozumět nikoliv úraz, nýbrž ztrátu (popřípadě snížení) výdělku. Proto rozhodující je průměrný výdělek poškozeného v době, kdy ke ztrátě či snížení jeho výdělku došlo, a nikoliv jeho výdělek v době, kdy utrpěl úraz“ (Hrabcová, 1997, s. 11).

Byl-li poškozenému z důvodu újmy na zdraví, jež je odškodňována, přiznán částečný či plný invalidní důchod, je jeho příjem zčásti nahrazen dávkami tohoto důchodu, a proto se k nim přihlíží při stanovení výše náhrady za ztrátu na výdělk. K dosahovanému výdělku po poškození se připočítává invalidní důchod nebo částečný invalidní důchod; netýká se to jiného druhu (např. vyšší části důchodu účastníka odboje; toto zvýšení důchodu nemá vliv na výdělek dosahovaný po poškození). Osobní invalidní důchod, který byl poškozenému výjimečně přiznán, musí se však k výdělku dosahovanému po poškození připočítávat.

„Pokud se poškozený stane poživitelem starobního (popř. mimořádného starobního) důchodu, zdrojem jeho příjmů již není výdělek či dávky invalidního důchodu, jež výdělek nahrazují. Přiznáním starobního důchodu (nikoliv samotným vznikem nároku na důchod) zaniká nárok na náhradu za ztrátu na výdělk. Od data přiznání starobního důchodu přichází v úvahu nárok na náhradu za ztrátu na důchodu (§ 447a)“ (Pokorný, 2008, s. 255).

Se změnou některých zákonů v souvislosti s přijetím zákoníku práce bylo s účinností od 1. 1. 2007 zákonem č. 264/2006 Sb. vloženo do § 447 ustanovení odstavce 3, které upravuje délku doby, po kterou žáku nebo studentu náleží náhrada za ztrátu na výdělk, která je dosud upravena předpisy pracovního práva. Náhrada za ztrátu na výdělk přísluší žáku nebo studentu ode dne, kdy měla skončit povinná školní docházka, studium nebo příprava pro povolání,

- a) po dobu, o kterou se následkem úrazu, popřípadě nemoci z povolání prodloužila jeho povinná školní docházka, studium nebo příprava pro povolání,
- b) po dobu neschopnosti pro úraz nebo nemoc z povolání,
- c) po dobu trvání invalidity třetího stupně vzniklé v souvislosti s úrazem nebo nemocí z povolání,
- d) po dobu trvání invalidity prvního nebo druhého stupně vzniklé v souvislosti s úrazem nebo nemocí z povolání, nebo byl-li v této souvislosti uznán osobou se zdravotním postižením, pokud vlastní vinou nezameškává příležitost k výdělku vykonáváním práce pro něho vhodné.

2.5.6 Náhrada za ztrátu na důchodu

Náhrada za ztrátu na důchodu náleží v částce rovnající se rozdílu mezi výší důchodu, na který poškozenému vznikl nárok, a výší důchodu, na který by mu vznikl nárok, jestliže by do průměrného měsíčního výdělku, z něhož byl vyměřen důchod, byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, kterou fyzická osoba pobírala v období rozhodném pro vyměření důchodu.

Tato úprava bezprostředně navazuje na úpravu obsaženou v § 447 občanského zákoníku, tedy na právní úpravu náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti. Jedná se o případy, kdy osobám, jimž po poškození zdraví vznikne nárok na starobní důchod, je výše tohoto starobního důchodu v souladu se zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, stanovena nižší, neboť do jejich osobního vyměřovacího základu podle § 16 citovaného zákona nebyly započítány náhrady za ztrátu na výdělku vyplácené těmto osobám podle § 446 až 447 občanského zákoníku, a to právě v rozhodném období dle § 18 zákona o důchodovém pojištění.

„Nárok poškozené osoby na náhradu za ztrátu na důchodu náleží této osobě nikoliv splněním zákonných předpokladů pro přiznání starobního důchodu (podmínky nároku na starobní důchod stanoví § 28 až 32 zákona o důchodovém pojištění), nýbrž až faktickým odchodem poškozené osoby do starobního důchodu.

Teprve tehdy této osobě spolu se vznikem nároku na náhradu za ztrátu na důchodu současně zaniká samostatný nárok na vyplácení náhrad za ztrátu na výdělku.

V současné době se náhrada za ztrátu na důchodu ve smyslu použije pouze v případech, kdy poškozené osobě byly vypláceny náhrady za ztrátu na výdělku nikoliv v souvislosti s pracovním úrazem ani v souvislosti s nemocí z povolání. V uvedených dvou případech je totiž výplata těchto náhrad za ztrátu na výdělku do osobního vyměřovacího základu poškozené osoby dle § 16 odst. 2 a 3 zákona o důchodovém pojištění započítávána. Ve smyslu právě uvedeném je tedy zřejmé, že pokud byla poškozené osobě v souvislosti s pracovním úrazem či v souvislosti s nemocí z povolání vyplácena po skončení pracovní neschopnosti náhrada za ztrátu na výdělku, nemohla tato skutečnost mít vliv na výši vypláceného starobního důchodu“ (Holub, 2001, s. 101).

2.5.7 Náhrada při usmrcení

Při usmrcení se hradí peněžitým důchodem náklady na výživu pozůstalým, kterým zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat. Náhrada nákladů na výživu náleží pozůstalým, pokud tyto náklady nejsou hrazeny dávkami důchodového zabezpečení poskytovanými z téhož důvodu. Tato norma navazuje systematicky na právní úpravu § 444 odst. 3, na jehož podkladě může být poskytnuto pozůstalým jednorázové odškodnění za škodu způsobenou usmrcením. Jde o odškodnění imateriální újmy pozůstalých osob, jejichž okruh je v tomto ustanovení taxativně upraven.

Okruh pozůstalých osob je možné vymezit jako osoby, které by připadaly v úvahu jako dědicové zemřelého ze zákona. Mezi tyto osoby totiž patří pozůstalý manžel, rodiče zemřelého, děti, respektive potomci zemřelého, partner zemřelého (ve smyslu zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství), dále osoby žijící dříve se zemřelým ve společné domácnosti v poměru rodinném či obdobném, jakož i prarodiče zemřelého.

Uvedeným osobám tedy může náležet nárok na náhradu nákladů na výživu, pokud zemřelý těmto osobám pravidelně na jejich výživu dobrovolně přispíval (tedy v případech, kdy zemřelý neměl povinnost takto činit), a dále pak v případech, kdy zemřelý měl povinnost vůči těmto pozůstalými poskytovat jim výživné. Taková vyživovací povinnost vyplývá z § 85 až 95 zákona o rodině.

Úprava bude nejčastěji aplikována v případech zákonné vyživovací povinnosti rodičů a dětí (§ 85 an. zákona o rodině), dále v případech existence vyživovací povinnosti mezi manžely a také za situace předpokládané § 88 zákona o rodině, z něhož vyplývá vzájemná vyživovací povinnost mezi předky a potomky. Mezi další zvláštní případy zákonné vyživovací povinnosti řadíme i právo na výživné rozvedeného manžela, který není schopen sám se živit, a rovněž i případ povinného příspěvku na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce ve smyslu § 95 zákona o rodině.

S ohledem na účel komentované úpravy je zcela pochopitelné, že uvedené nároky náleží pozůstalým osobám pouze v tom případě, kdy nejsou hrazeny dávkami důchodového zabezpečení poskytovanými z téhož důvodu (tedy není-li vyplácen důchod vdovský, důchod vdovecký a stejně tak i důchod sirotčí ve smyslu § 4 zákona o důchodovém pojištění).

U pozůstalých osob, kterým zemřelý neměl povinnost příspěvek na výživu poskytovat a ani neposkytoval, nárok na náhradu nákladů na výživu nevznikne. Obdobná situace bude i u pozůstalých osob, kterým zemřelý sice výjimečně na výživu přispíval, avšak nepravidelně, samozřejmě nemají-li tyto osoby na výživné nárok ze zákona.

„Pro rozhodnutí soudu o nároku pozůstalých osob je zásadně rozhodný stav k okamžiku smrti zemřelého, nikoliv tedy právní stav k okamžiku vyhlášení rozhodnutí. Pro prisouzení nároku je nutné posoudit předběžnou otázku, zda pozůstalé osobě zemřelý buď dobrovolně na výživné ke dni smrti zemřelého přispíval, či zda byl zemřelý povinen na výživu pozůstalé osoby přispívat, a to bez ohledu na skutečnost, zda tuto svou vyživovací povinnost skutečně plnil. Pro výpočet náhrady se i v tomto případě vychází z průměrného výdělku zemřelého. Z uvedeného je pak patrné, že celkový součet částek náhrad pozůstalým osobám

nesmí překročit nárok zemřelého na náhradu za ztrátu na výdělků, která by mu byla v případě, že by poškození přežil, přiznána. Z uvedeného je pak rovněž patrné, že při rozhodování o výši peněžitého důchodu, který by měl být pozůstalé osobě přiznán, je nutné vzít v úvahu celkový okruh pozůstalých, kterým by náhrada mohla být přiznána. Přiznáním jedné náhrady jednomu z okruhu pozůstalých se totiž snižuje celková úhrnná částka, která by mohla být všem oprávněným pozůstalým vyplácena“ (Fiala, 2009, s. 760-761).

2.5.8 Hrazení nákladů spojených s léčením

Jedná se o nároky oprávněných osob na náhradu nákladů spojených s léčením poškozené osoby při škodě na zdraví a dále o nároky na náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem zemřelé osoby, přičemž okruh oprávněných osob, kterým tento přímý nárok vznikl, je vymezen tak, že náhrada těchto nákladů je přímo hrazena té osobě, která je vynaložila.

Náklady léčení a přiměřené náklady spojené s pohřbem zemřelé osoby jsou hrazeny pouze v případě, že nejsou hrazeny na základě veřejného zdravotního pojištění, respektive z pohřebního podle zákona o státní sociální podpoře.

„V praxi tedy nebude rozhodné, kdo tyto náklady vynaložil, avšak je nezbytné, aby náklady spojené s léčením byly vynaloženy účelně, tj. aby směřovaly ke zlepšení zdravotního stavu poškozené osoby. Není však rozhodné, zda se kýžený výsledek dostavil či nikoliv. Mezi tyto náklady mohou patřit náklady spojené s léčením nad rámec všeobecného zdravotního pojištění, náklady na rehabilitaci, náklady na speciální zdravotní pomůcky, náklady na pečovatelskou službu a ostatní náklady spojené s léčením poškozené osoby. Mezi další nároky na náhradu škody na zdraví patří i nárok na náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem, avšak pouze pro případ, nejsou-li hrazeny pohřebním poskytovaným podle zákona o státní sociální podpoře“ (Holub, 2001, s. 96).

Přiměřené náklady spojené s pohřbem stanoví § 3 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník, s odkazem na pracovněprávní předpisy o odpovědnosti za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání.

Speciální právní úprava, na kterou uvedené ustanovení nařízení vlády odkazuje, je dnes obsažena v zákoně č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, který však nabývá účinnosti z převážné části až k 1. 1. 2015. Do této doby, tj. do doby účinnosti citovaného zákona, se přiměřeně užije § 375 zákoníku práce, z něhož vyplývá, že náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem tvoří výdaje účtované za pohřeb pohřebními ústavy, hřbitovní poplatky, výdaje na zřízení pomníku nebo desky do částky 20 000 Kč, výdaje na úpravu pomníku nebo desky, cestovní výlohy a rovněž jedna třetina obvyklých výdajů na smuteční ošacení osob blízkých (ve smyslu § 116). Náhrada přiměřených nákladů pohřbu náleží rovněž vždy té osobě nebo těm osobám, které je vynaložily.

2.5.9 Dohody o budoucích nárocích

Budoucí nároky podle ustanovení § 445 občanského zákoníku lze odškodnit jednorázově na základě písemné dohody o jejich úplném a konečném vypořádání mezi oprávněným a povinným. Totéž platí o budoucích nárocích podle § 446 až 449.

Podle ustanovení § 445 se ztráta na výdělku, ke které došlo při škodě na zdraví, hradí peněžitým důchodem. Ustanovení § 446 upravuje ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti (kterou představuje rozdíl mezi průměrným výdělkem před poškozením a nemocenským), § 447 upravuje ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, § 447a upravuje ztrátu na důchodu.

Ačkoliv důchod není výdělkem, je zcela nepochybné, že i ztráta na důchodu se odškodňuje formou renty, jinak řečeno, opět peněžitým důchodem, který náleží oprávněnému po celou dobu, po kterou by ten či onen důchod náležel. Podle § 448 odst. 1 se peněžitým důchodem hradí náklady na výživu pozůstalým, kterým zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat. Při škodě na zdraví se podle § 449 hradí také náklady spojené s léčením, pokud byly účelné, a také náklady pohřbu (náklady léčení i pohřbu se hradí tomu, kdo je vynaložil).

Ustanovení § 449a občanského zákoníku tedy upravuje možnost, aby se ten, kdo je oprávněn pobírat zmíněné náhrady, s tím, kdo je mu povinen hradit náhrady

za ztrátu na výdělků či důchodu, náklady na výživu pozůstalých atd. (tedy s tím, kdo je povinen uspokojovat jeho nároky opírající se o § 445 až 449), dohodl na jednorázovém odškodnění. Takovou dohodou však nelze uzavřít jen o jednorázovém odškodnění některých budoucích nároků, například nároků splatných do určitého data apod. Zákon totiž předepisuje, aby šlo o dohodu o konečném a úplném vypořádání.

„Pro dohodu o úplném a konečném vypořádání budoucích nároků zákon předepisuje prostou písemnou formu, takže podpisy například nemusí být na téže listině nebo ověřeny. Prostá písemná forma právního úkonu předpokládá existenci dvou náležitostí: totiž písemnosti a podpisu. Možnost nahrazení podpisu technickými prostředky přichází v úvahu pouze v případech, kdy je to - objektivně posuzováno - obvyklé. Písemný právní úkon je tedy podle zákona platný jen tehdy, pokud je podepsaný. Jestliže je právní úkon učiněn elektronicky, může být také elektronicky podepsán“(rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 368/99).

3 Pojem odpovědnosti ve sportu

„Klasické oblasti sportovně právních vztahů, tj. právní odpovědnosti ve sportu, zejména se zaměřením na právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, nebyla v české doktríně věnována nikdy výraznější pozornost a ani současný stav nenasvědčuje nějakým zásadním změnám, když sportovně právní doktrína je ovlivňována zejména novými (evropsko-unijními) problémy nebo problémy aktuálními z hlediska právního postavení sportovců. Občasné zmínky vztahující se k posuzování sportovních úrazů právními měřítky vyznívají ve vztahu k odpovědnosti sportovců v jejich prospěch, ačkoliv četnost úrazů a rostoucí brutalita některých sportovních odvětví volají po analýze právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy“(Beneš, 2006, s. 16).

Sport v nejobecnějším pojetí se nevyznačuje žádnými speciálními chráněnými zájmy a rozsah odpovědnosti ve sportu se nevymyká obvyklým pohledům na odpovědnost v jiných sférách a oblastech. Sport jako takový je totiž součástí společenských, ekonomických a právních vztahů, kde sport sám o sobě zpravidla nezakládá bez dalšího úvahy o případném privilegovaném přístupu.

Uvážíme-li rozsah a dopad současných sportovních aktivit společně s personální růzností subjektů v těchto vztazích se vyskytujících, jen obtížně by bylo možno dospět k důvodnosti nějakého obecně privilegovaného přístupu práva ke sportovní sféře.

„Odpovědnost ve sportu v obecné poloze souvisí s členěním sportovní činnosti v užším a širším smyslu. Sportovní činnost v užším pojetí zahrnuje aspekty sportu vztahující se k fundamentálním základům a funkčnosti sportovní činnosti; vztahuje se především k pravidlům samotných sportovních disciplín a zajištění jejich dodržování, případně postihu při porušování těchto pravidel. Sportovní pravidla upravující průběh sportovních soutěží, hodnocení, přestupová a disciplinární pravidla mohou v případě jejich porušení vyvolávat také vznik odpovědnosti, jež spadá především do sféry působnosti sportovních organizací a obvykle zde bez dalšího nelze hovořit o odpovědnosti právní. Jedná se zde o odpovědnost disciplinární“(Králík, 2001, s. 17-18).

„Sportovní činnost v širším smyslu pak pojímá oblast sportu v souvislostech přesahujících výkon samotné sportovní činnosti. Lze k ní zařadit otázky podřaditelné právní regulaci sportovní činnosti (právní postavení sportovců a sportovních organizací, oblast diváckého násilí, dopingu apod.); můžeme ji charakterizovat jako materiální, personální, institucionální, finanční a organizační zajištění sportovní činnosti v užším smyslu. Porušení právních norem regulujících tyto aspekty sportovní činnosti pak vyvolává nástup odpovědnosti právní. Vedle uvedeného druhového členění odpovědnosti ve sportu lze na odpovědnost ve sportovní sféře nahlížet i z hlediska subjektového. Spektrum osob participujících na sportovních aktivitách nutně musí aktivovat i rozsáhlý personální rozměr subjektové odpovědnosti ve sportu (opětovně jak mimoprávní tak i disciplinární). Odpovědnost ve sportu zahrnuje vedle standardního pohledu na sportovní činnost i aspekty spojené s provozováním sportů ve vodě a v ovzduší.

Pokusil se také v rámci monografie zpracovat odpovědnost jednotlivých subjektů pohybujících se ve sportovní činnosti (sportovce, trenéra a sportovního instruktora, rozhodčího, sportovního lékaře, sportovního funkcionáře, sportovního

klubu, sportovního svazu, organizátora sportovních mítinků, diváka navštěvujícího sportovní klání a subjektů dalších)“(Králík, 2001, s. 20).

Odpovědnost ve sportu je natolik rozsáhlá, že pokus o její komplexní pojetí a zpracování nutně vede k nežádoucí povrchnosti zpracování. Zvláštní kategorii odpovědnostních vztahů, na které se zaměříme v této práci, jsou pak sportovní úrazy.

Nadto ve většině případů subjektové odpovědnosti se nejedná o nic jiného než o „*aplikaci obecných právních principů do sportovní činnosti, kde určitá pochybnost o použitelnosti práva souvisí s dlouhodobým vývojem, v němž se sport vždy vyznačoval snahou o eliminaci průniku právní regulace do své činnosti. Tato snaha je v českém prostředí (jak bude ostatně ukázáno dále) ostatně patrná i v současné době, jak dokládá spor moravského fotbalového funkcionáře Ivo Valenty s Českomoravským fotbalovým svazem, kde v rámci soudního sporu opakovaně zazněly argumenty naznačující princip autonomie sportu*“(rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. června 2007, sp. zn. 28 Cdo 2865/2006).

Lze tedy položit otázku, čím je sportovní oblast natolik specifická, že vyžaduje samostatný přístup k odpovědnosti v rámci ní vznikající. Tuto otázku je nutno poměřovat specifikem sportovní činnosti, jímž je míra její rizikovosti, která se projevuje především vznikem úrazů, zranění a tělesných poškození a jež se v rovině právní profiluje úvahou namířenou do klasické oblasti vztahů sportu a práva, jíž je právní odpovědnost za sportovní úrazy. Ta se pak vnitřně diferencuje především na posouzení, za jakých konkrétních podmínek nastupuje právní odpovědnost sportovce, jenž jinému sportovci způsobil v průběhu sportovní činnosti úraz či zranění, případně subjektu, jenž za takové zranění způsobené sportovci jednáním sportovce jiného odpovídá.

3.1 Deliktní odpovědnost ve sportu

Sféra odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy (ať již v rovině trestněprávní či občanskoprávní) se z hlediska deliktní způsobilosti subjektů nevyznačuje žádnými specifiky, jež by byla typická výhradně pro oblast sportu.

Kromě druhové kategorizace subjektů, kdy se odpovědnost za sportovní úraz vztahuje na sportovce v nejširším smyslu slova, nenalzáme ve sportu nic, co by subjekty odpovědnosti ve sportu odlišovalo od subjektů odpovědnosti v jiných společenských sférách.

Ve spektru pohledů, které se v historii objevily a které se snažily odůvodnit absenci odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, se objevil i názor argumentující ve prospěch vyloučení způsobilosti sportovce za sportovní úraz z pohledu psychického stavu, založený na tvrzení, že v některých fázích výkonu sportovní činnosti sportovcem se jedná o stav, kdy je vyloučena ovládací a volní složka, která podmiňuje jeho odpovědnost. Tento směr se však ve vývoji neprosadil a byl spíše dokladem bezradnosti, se kterou se doktrína při právním posouzení odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy potýkala.

„Otázka deliktu je ve sportu specifická tím, že zde vedle porušování právních pravidel dochází také k porušování pravidel sportovních, která sportovní činnost primárně regulují. Na základě vzájemného vztahu obou těchto parametrů byly modelově vytvořeny čtyři varianty vztahů mezi sportovním a právním deliktem, jež můžeme označit jako „model deliktního jednání ve sportu:

1) existující sportovní delikt - existující právní delikt - v těchto případech dochází k porušení sportovního i právního pravidla, přičemž by měla následovat sankce jak sportovní tak i právní. Častým jevem tohoto modelu však je výhradní aplikace sportovní sankce bez souběžného právního postihu; typickým příkladem je právě zmiňovaná odpovědnost sportovců za sportovní úrazy. Porušení právního pravidla může mít povahu rozporu jednání s obecnou právní normou, ale také s právní normou dopadající výlučně na oblast sportu;

2) existující sportovní delikt - absentující právní delikt - tato kategorie zcela jednoznačně převažuje ve sportovní činnosti a je pro ni typická.

Může se jednat např. o situace, kdy sportovec do utkání nastoupí s nedovolenou výstrojí nebo v míčových sportech míč opustí vyhrazenou sportovní plochu; následuje potom toliko důsledek vyplývající ze sportovních pravidel a pravidla právní v těchto případech nejsou aktivována;

3) *existující právní delikt - neexistující sportovní delikt. Tato na první pohled obtížně představitelná varianta dopadá na případy, kdy určité jevy vázané na výkon sportovní činnosti nemusí být sportovními pravidly vůbec ošetřeny. Zvláštnost této kategorie nicméně spočívá v tom, že určitým konkrétním jednáním dochází k dodržení sportovního pravidla, které na daný jev dopadá, ale při současném porušení pravidla právního. I zde se jedná o sféru sportovních úrazů, kde mohou být aktivizována pravidla právní při současném dodržení pravidel sportovních;*

4) *neexistující právní delikt - neexistující sportovní delikt - i tato spíše modelová situace se ve sportu vyskytuje. Sportovní činnost je ovládána mimo jiné i pravidly majícími morální charakter, jejichž porušení nevyvolává žádnou sankci sportovní ani právní a nelze zde hovořit o deliktu v žádném z jeho podob. V tomto pojetí „modelů deliktního jednání ve sportu“ je odpovědnost - mimoprávní sportovní i právní - podmíněna tím kterým typem deliktu“(Králík, 2009, s. 50-51).*

„Ve sféře odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy dosud dominoval delikt založený na porušení zákonné povinnosti. Obtíže spojené s právním posouzením těchto případů však zejména v posledním období aktivují úvahy o zdůraznění role porušení smluvních povinností, nicméně tento odpovědnostní směr je dosud na začátku svého vývoje. Jeho smyslem je předejít obtížím spojeným s nastavením a posuzováním hranic odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy cestou smluvního závazku pro případ vzniku škody způsobené v důsledku zranění, k němuž došlo v průběhu výkonu sportovní činnosti“(Králík 2009, s. 52).

3.2 Předpoklady odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy

„Základním výměny názorů na odpovědnost za zranění způsobená při výkonu sportovní činnosti je otázka přípustného ohrožení, popř. zvýšeného rizika zranění druhé osoby, úpravy těchto nebezpečí a rizik v pravidlech hry jednotlivých sportů a jejich právní přiřazení. Jinými slovy řečeno, v jaké míře přihlíží rozdělení rizik odpovědnosti ke skutečnosti, že určité druhy sportu jsou spojeny s typickými nebezpečími poranění? Obecně se připouští, že v některých sportovních odvětvích dochází nevyhnutelně ke zraněním, která se považují za negativní, nicméně

pravidelný a do jisté míry nezbytný rys současného sportu. Literatura a doktrína zohledňovaly tyto právně odpovědné relevance vždy dogmaticky rozdílně, nicméně se shodným výsledkem, že ve sportu je nutno zohledňovat zvýšené riziko zranění, snižující nebo dokonce vylučující odpovědnost sportovce. V doktríně však dodnes není jednoznačně zodpovězena otázka, zda účast ve hře připouští zranění jako „sociálně adekvátní“ - tj. taková, která nejsou nahlížena v rozporu ani se skutkovou podstatou nebo tím méně jako protiprávní jednání, nebo jestli je třeba na ně nahlížet jako na zranění, k nimž dojde při jednání na vlastní nebezpečí, anebo se jedná o modifikaci odpovědnosti za zavinění“ (Králík, 2006, s. 238).

Posouzení splnění dalších předpokladů - vedle protiprávního jednání - pro vznik (zejména civilní) odpovědnosti po právní stránce větší problémy nečiní. Otázka vzniklé škody je obvykle redukována na škodu na zdraví projevující se újmou na příjmech, kterých sportovec dosahuje (ať již se jedná o příjmy dosahované přímo výkonem sportovní činnosti nebo příjmy dosahované mimo rámec sportovní činnosti) a prakticky se nesetkáváme s uplatňováním majetkové škody. S tím také souvisí jako prakticky výlučný princip reparace vzniklé škody poskytnutím finanční náhrady.

„Otázka kauzálního nexu jako nezbytného předpokladu vzniku odpovědnosti je otázkou potřebných skutkových zjištění, jejichž posouzení také větší problémy v praxi nečiní, snad s výhradou někdy uplatňovaných námitek, že příčinou vzniku sportovního úrazu nebylo jednání sportovce projevující se konkrétním „zákrokem“, ale např. nedoléčené zranění. V takových případech se pak praxe opírá zpravidla o skutková zjištění založená znaleckým posouzením. Odpovědnost sportovců je a musí být přísně vybudována na principu zavinění, ať již se jedná o odpovědnost civilní nebo trestní a potud také v doktrinálním a judikatorním vývoji nepanují (a nepanovaly) pochybnosti. Případné spoluzavinění postiženého sportovce vyloučeno není, nicméně jeho existenci je nutno důsledně posuzovat případ od případu a zobecnění (zvláště k množství do úvahy přicházejících situací a druhů sportu) variant možného spoluzavinění vymezit nelze“ (Králík, 2001, s. 48-50).

Ve vztahu k „procesní“ rovině lze využít některé závěry rakouské, ale i německé judikatury. „Jeden ze závěrů formuluje pravidlo, jímž se poměřuje zjištění, zda konkrétní sportovní úraz, jenž byl způsoben jednáním proti sportovním pravidlům, zakládá nárok na náhradu škody či nikoliv. V rozhodnutí RS U OGH ze dne 26. 8. 2004, sp. zn. 6 Ob 169/04b, bylo zdůrazněno, že zda konkrétní průběh nehody vybočuje z rámce stále se opakujících typických porušení pravidel, záleží na okolnostech konkrétního případu. Německá soudní praxe se pak vyslovila také k některým dalším důležitým otázkám spojeným s právní odpovědností sportovce za sportovní úrazy. Vyslovila se především k presumpci závěru o porušení sportovního pravidla učiněného v průběhu hry rozhodčím a dopadu tohoto závěru do řízení o náhradě škody. V rozhodnutí AG Ettenheim ze dne 14. 6. 1991, sp. zn. C 44/91, byl vysloven názor, podle kterého v řízení o náhradě škody je třeba vycházet ze správnosti rozhodnutí rozhodčího do té míry, do které nebylo prokázáno jako nesprávné. Pokud rozhodčí v utkání svazu mezi záložními družstvy nižší divize udělil kvůli sražení skluzem zezadu žlutou kartu, je třeba vycházet z chování proti pravidlům hry“ (LOOSCHELDERS, 2000, s. 265).

3.3 Trestní odpovědnost

V souvislosti se zmíněnou trestní odpovědností sportovců za sportovní úraz není bez zajímavosti stanovisko Nejvyššího soudu, podle kterého „fotbalová pravidla nikde neupravují a také nemohou upravovat situaci, kdy v důsledku jejich porušení byla někomu z hráčů způsobena újma na zdraví. Pro tyto případy platí zásada subsidiarity trestního práva (vedle subsidiarity práva občanského z hlediska případného řešení škody způsobené zraněním) a normy trestního práva je namíste uplatnit tam, kde posuzované jednání je zaviněným excesem z příslušných ustanovení sportovních pravidel v tom smyslu, že jde o jednání, které není těmito pravidly dovoleno a není těmito pravidly - pokud jde o způsobený následek na zdraví - sankcionováno. Trestní odpovědnost nelze omezovat jen na úmyslné jednání, ale trestní sankce přichází v úvahu i v závažnějších případech zavinění z nedbalosti“ (Usnesení Nejvyššího soudu z 21. 3. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006). Jinými

slovy řečeno je dána trestní odpovědnost hráče, který svým zákrokem v rámci hry a v rozporu s jejími pravidly způsobil poškozenému zranění.

Fotbal a většina dalších kolektivních her patří mezi kontaktní sporty, kdy hráči v souboji o míč přicházejí často do fyzického střetu.

Hráč, ať ve vrcholovém (profesionálním) či výkonnostním (amatérském) fotbalu rozhodnutím provozovat tento sport přistupuje na určitou míru rizika.

„Každý, kdo je ať aktivním hráčem fotbalu, či pouze sleduje toto nejpobulárnější sportovní odvětví, potvrdí, že při něm dochází k řadě nedovolených zákroků (faulů), v drtivé většině neúmyslných, které vyplývají z dynamického charakteru této kolektivní hry. Občas při těchto nedovolených zákrocích dojde i ke zranění protihráče (někdy dokonce i samotného faulujícího hráče). Jak na mezinárodní úrovni, tak i na úrovni tuzemské byla proto vydána pravidla, která by samozřejmě měla být hráči dodržována, ovšem vzhledem k charakteru této hry dojde někdy k jejich porušení. Porušení těchto pravidel je důvodem pro uložení trestu rozhodčím a může být i důvodem pro uložení trestu disciplinární fotbalovou komisí, a mělo by zakládat (v odůvodněných případech) i trestněprávní odpovědnost faulujícího hráče. Pravidla sportu nicméně nejsou obecně závazným právním předpisem, na který by blanketní ustanovení trestního zákona, nejčastěji v případě o trestném činu ublížení na zdraví, odkazovala. Pro sportovce jsou sice závazná, ale nelze je považovat za prodloužená ustanovení trestního zákona. Opačný výklad by bránil rozvoji a provozování nejen tohoto nejpobulárnějšího sportovního odvětví, nýbrž i dalších kontaktních sportů (např. juda, boxu, ale i hokeje nebo házené), kdy všichni sportovci by do utkání nastupovali s rizikem, že pokud se v zápalu hry dopustí faulu, při kterém dojde ke zranění protihráče, budou postaveni před trestní soud a za tento svůj sportovní přestupek kriminalizováni“ (Fastner, 2007, s. 330).

4 Průzkum

Jednou z možností získávání dat týkajících se tématu sportovních úrazů je využití metody dotazníku, s jehož pomocí jsem provedl průzkum mezi cílovou skupinou respondentů – rodičů dětí, které se věnují sportům, v jejichž rámci může dojít k úrazu.

4.1 Technická specifikace průzkumu

V souladu s metodikou provádění jednoduchých dotazníkových šetření, vydanou Evropským sociálním fondem v České republice pod kódem CZ.1.07/1.1.00/14.0016, jsem se rozhodl, že se zaměřím především na validitu dotazníků (zaměření k naplnění záměru průzkumu) a dále jejich reliabilitu, tedy spolehlivost.

Dotazník, který jsem vytvořil, má deset otázek, přičemž každá z nich má více možností odpovědí.

V první kategorii otázek (první tři otázky) vybíral respondent ze dvou různých odpovědí, které se navzájem svým charakterem vylučují; jedná se o tzv. otázky *dichotomické*, přičemž při každé ze zvolených odpovědí měl možnost svůj výběr ještě specifikovat. Ve druhé kategorii otázek (otázky číslo 4 - 7) vybíral respondent jednu možnost z předložených alternativ; jedná se o tzv. otázky *polytomické - výběrové* a respondent byl povinen zvolit jednu z odpovědí, která mu nejlépe vyhovuje. Neplatí, že by pouze jediná odpověď z nabízených možností byla správná. Třetí kategorie otázek (otázky č. 8 a 9) představují skupinu otázek *polytomických - výčtových*; respondent měl možnost vybrat několik variant z předložených odpovědí, přičemž nebylo stanoveno, kolik z nich je správnou odpovědí a kolik z nich chybnou. Čtvrtou kategorii uzavírá poslední otázka, která má charakter tzv. *otevřené* otázky, přičemž respondenti se mohli volně rozepsat ohledně svého názoru na položenou otázku.

Vybraná skupina respondentů tvořila skupinu 25 osob, které mají minimálně jedno dítě, které sportuje a zároveň je ve věku 8 – 16 let. Tento vzorek respondentů byl zastoupen 13 ženami a 12 muži. Všichni respondenti byly ve věku 33 až 46 let.

4.2 Cíle průzkumu

Cíle mého průzkumu jsem rozdělil do několika skupin a ty jsou následující:

- a) Shromáždit zjišťující fakta, což se očekává zejména od odpovědí na otázky dichotomické. Jejich statistické vyhodnocení pak lépe poskytne představu o úrovni přístupů respondentů ke zkoumaným kritériím.
- b) Provést průzkum znalostí a vědomostí. Ze získaných dat můžeme utvořit závěry ohledně míry informovanosti rodičů o míře ohrožení jejich dítěte sportovním úrazem a dále pak jejich povědomí o eventuálních právních krocích, které by rodiče museli po nastalém úrazu podstoupit.
- c) Zjistit mínění, postoje a motivy chování. Z těchto výstupů můžeme doplnit shromážděná fakta, doplnit závěry a lépe pak zkompletovat případná doporučení – sestavení praktického výstupu pro případ utrpěného úrazu.

4.3 Dotazník

Dotazník, který byl předmětem průzkumu, měl následující podobu:

1. Máte představu o bezpečnostních podmínkách při sportovních akcích vašich dětí?

1a. NE

1b. ANO Jsou tyto podmínky dostatečné?

- ano

- ne

2. Utrpěly vaše děti při sportovní akci úraz?

2a. NE

2b. ANO Co bylo příčinou úrazu? Vyberte jednu z možností:

- cizí zavinění
- nedostatečné bezpečnostní podmínky
- nedbalost dítěte

3. Uzavřeli jste pro své dítě pojištění pro případ sportovního zranění?

3a. NE

3b ANO Jaký typ pojistné smlouvy to je? Vyberte jednu z možností:

- úrazové pojištění
- pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou zaměstnavateli
- pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou třetí osobě

4. Víte, jak postupovat při sportovním úrazu dítěte? Vyberte jednu z možností:

- a) ošetřit dítě lékařem, zavolat policii
- b) ošetřit dítě lékařem, zjistit viníka škody, vymáhat odškodné
- c) ošetřit dítě lékařem, zažalovat provozovatele sportovního zařízení
- d) jinak, uveďte jak

5. Je-li původcem úrazu jiné dítě, můžete postupovat následovně. Vyberte jednu z možností:

- a) zažalovat jej
- b) zažalovat jeho zákonné zástupce
- c) podat na něj trestní oznámení pro ublížení na zdraví

d) podat na něj trestní oznámení pro ublížení na zdraví z nedbalosti

6. Je-li původcem úrazu provozovatel sportovního zařízení pro nedostatečné bezpečnostní podmínky sportoviště. Vyberte jednu z možností:

a) zažalovat je

b) zažalovat je prostřednictvím zákonného zástupce

c) podat na něj trestní oznámení pro úmyslné ublížení na zdraví

d) podat na něj trestní oznámení pro ublížení na zdraví z nedbalosti

7. V čem sledujete nejúčinnější prevenci předcházení úrazů ve sportu? Vyberte jednu z možností:

a) osvěta

b) vyhýbání se sportu

c) výbava sportoviště ochrannými pomůckami

d) uzavření úrazového pojištění

8. Máte představu, co patří do skladby odškodného, které můžete vymáhat na původci škodní události? Můžete zvolit více možností:

a) bolestné

b) ztížení společenského uplatnění

c) náhrada vaší ušlé mzdy

d) náhrada za vzniklou psychickou újmu

9. Máte představu, zda může být dítě trestně odpovědné za způsobený úraz?

Můžete zvolit více možností:

- a) Dítě je trestně odpovědné za způsobený úraz, je-li trestným činem, pouze od 15. roku věku.
- b) Trestně odpovědné je i dítě mladší 15 let.
- c) Dopustí-li se dítě mladší než 15 let činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě.
- d) Dítě není trestně odpovědné, trestní odpovědnost je až od 18. roku věku.

10. Navrhněte nejúčinnější nástroj, který by měl být přítomen na sportovištích, aby se co nejúčinněji předcházelo úrazům dětí.

4.4 Vyhodnocení průzkumu

Dotazník byl vyhodnocen všemi 25 respondenty, přičemž každý z nich zodpověděl všech 10 otázek. Výsledky šetření byly následující:

Otázka č. 1

Na první otázku, zda mají respondenti představu o bezpečnostních podmínkách při sportovních akcích jejich dětí, 11 dotázaných odpovědělo, že ne, 14 naopak že ano. Z druhé skupiny se pak 10 dotázaných vyjádřilo, že pokládá bezpečnostní prvky na sportovištích svých dětí za dostatečné, zbylí 4 to viděli opačně.

Otázka č. 2

U druhé otázky, zda děti utrpěly někdy při sportovní akci úraz, odpovědělo 17 respondentů, že nikoliv, zbylých 8 odpovědělo, že ano. Z druhé skupiny dotázaných pak 2 odpověděli, že úraz byl způsoben cizím zaviněním, zatímco

zbylých 6 odpovědělo, že byla na vině nedbalost dítěte; žádný z respondentů neuvedl, že by byl úraz způsoben nedostatečnými bezpečnostními podmínkami.

Otázka č. 3

V případě třetí otázky, v jejímž rámci měli rodiče odpovídat, zda uzavřeli pro své dítě pojištění pro případ sportovního zranění, celých 23 dotázaných odpovědělo negativně. Oba zbylí respondenti odpověděli shodně, že pro dítě uzavřeli úrazové pojištění.

Otázka č. 4

U další otázky, jejímž účelem bylo zvolit jednu odpověď – vybrat postup v případě vzniku sportovního úrazu dítěte, odpověděli 4 dotázaní, že by v první řadě nechali ošetřit dítě lékařem a pak by zavolali policii, 19 respondentů odpovědělo, že by po ošetření dítěte lékařem zjišťovali viníka škody a pak vymáhali odškodné, zbylí 2 rodiče byli toho mínění, že by bylo nejprve třeba ošetřit dítě a pak zažalovat provozovatele sportovního zařízení. Žádný z dotázaných nezvolil čtvrtou, volnou odpověď.

Otázka č. 5

Na pátou otázku, v jejímž rámci měli respondenti odpovědět, jak by postupovali vůči cizímu dítěti, které by bylo původcem úrazu účastníka průzkumu, odpověděli 2 účastníci, že by zažalovali dítě, dále 12 respondentů odpovědělo, že by jej zažalovali prostřednictvím jeho zákonného zástupce, 7 jich odpovědělo, že by naň podali trestní oznámení pro ublížení na zdraví a zbylí 4 respondenti uvedli, že by na dítě podali trestní oznámení pro ublížení na zdraví z nedbalosti.

Otázka č. 6

Následující otázka měla za úkol prozkoumat, jak by účastníci průzkumu postupovali, pakliže by byl původcem úrazu provozovatel sportovního zařízení pro

nedostatečné bezpečnostní podmínky sportoviště. Vzácně se zde rozdělili respondenti ve svých odpovědích do dvou větších skupin; první skupina, která čítala 14 účastníků, by provozovatele sportovního zařízení zažalovala, druhá skupina, tedy zbylých 11 respondentů by na něj podali trestní oznámení pro ublížení na zdraví z nedbalosti. Zbylé možnosti, zažalovat jej prostřednictvím zákonného zástupce a podat na něj trestní oznámení pro úmyslné ublížení na zdraví, nebyly zvoleny žádným z dotázaných.

Otázka č. 7

V rámci sedmé otázky měli rodiče odpovědět, v čem sledují nejúčinnější prevenci předcházení úrazů ve sportu. 10 z dotázaných odpovědělo, že by to měla být osvěta, 14 dotázaných odpovědělo, že by to měla být výbava sportoviště ochrannými pomůckami, 1 respondent se domníval, že neúčinnějším prostředkem je uzavření úrazového pojištění. Žádný z dotázaných nezvolil možnost vyhýbání se sportu.

Otázka č. 8

Osmou otázkou začala kategorie výčtových otázek, takže respondenti směli na otázku, zda mají představu, co patří do skladby odškodného, které mohou vymáhat na původci škodní události, zvolit více možností. 12 z nich uvedlo, že je to bolestné a ztížení společenského uplatnění. Dalších 6 respondentů odpovědělo taktéž s tím, že vedle těchto položek zařadilo i náhradu své ušlé mzdy. 2 respondenti vybrali položky bolestné a náhrada za vzniklou psychickou újmu a konečně 5 zbylých vybrali všechny čtyři nabízené položky.

Otázka č. 9

Devátou otázkou byli respondenti dotázáni, zda mají představu, zda může být dítě trestně odpovědné za způsobený úraz. Mohli zvolit více možností. 16 z dotázaných odpovědělo, že dítě je trestně odpovědné za způsobený úraz, je-li trestným činem, pouze od 15. roku věku a zároveň dopustí-li se dítě mladší než 15

let činu trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě. 7 respondentů odpovědělo, že dítě je trestně odpovědné za způsobený úraz, je-li trestným činem, pouze od 15. roku věku. 2 účastníci průzkumu odpověděli, že dítě není trestně odpovědné, trestní odpovědnost je až od 18. roku věku. Žádný z respondentů nezvolil možnost, že trestně odpovědné je i dítě mladší 15 let.

Otázka č. 10

Poslední otázka, v jejímž rámci měli rodiče navrhnout nejúčinnější nástroj, který by měl být přítomen na sportovištích, aby se co nejúčinněji předcházelo úrazům dětí, byla otázkou otevřenou, tedy nabízela větší variabilitu v odpovědích a očekávala se určitá imaginace. Přesto byly odpovědi rodičů v mnohých případech obdobné. 16 se vyjádřilo v tom smyslu, že by měly být sportoviště vybaveny nářadím a vybavením, které je bezpečné (ve 4 případech byl zmíněn „certifikát bezpečnosti“). 5 respondentů se vyslovilo, že na sportovišti by měla být vždy přítomna zodpovědná a vyškolená dospělá osoba jako dozor (1 respondent navíc požadoval, aby tato osoba byla proškolená v oboru zdravotnictví). 2 respondenti požadovali, aby byla na sportovišti umístěna lékárnička. Zbýlý 1 respondent navrhoval, aby byly děti důsledně proškoleny ohledně bezpečnosti a rizik, které sport přináší.

4.5 Analýza průzkumu

V souladu s cíli průzkumu, které jsem si výše vytýčil, jsem zkonstatoval, že:

a) Dichotomická část průzkumu se ukázala být jeho nejslabší částí. Rodiče mají spíše teoretické nežli praktické poznatky o situaci na sportovišti.

Pracují spíše na základě úvah nežli faktů. 44% respondentů nemá ponětí o bezpečnostních podmínkách při sportovních akcích jejich dětí, což pokládám za šokující. 16% dotázaných pokládá bezpečnostní prvky sportovišť za nedostatečné, což nás vede k otázce, proč s tím rodiče něco nedělají, zvláště pak s přihlédnutím k dalším výstupům z průzkumu, které odhalily, že ve 32 % případů se dítěti již stal

nějaký úraz související se sportováním. Přitom pouhých 8 % dětí je pojištěno pro případ utrpění úrazu.

b) Průzkum znalostí a vědomostí naopak dopadl výborně. Ze získaných dat můžeme utvořit velmi uspokojivé závěry ohledně míry informovanosti rodičů o míře ohrožení jejich dítěte sportovním úrazem a dále pak jejich povědomí o eventuálních právních krocích, které by rodiče museli po nastalém úrazu podstoupit.

Ze zjištěných dat jednoznačně vyplynulo, že rodiče vnímají utrpění úrazu dítěte spíše jako soukromoprávní záležitost a pakliže by byli nuceni vymáhat odškodné, řešili by to ve většině případů bez přítomnosti represivních složek státu. Jako pozoruhodné je ostatně také fakt, že úroveň znalosti skladby odškodného je u respondentů na skvělé úrovni, panuje mezi nimi poměrně velký nesoulad a nejistota ohledně toho, od jakého roku věku je dítě trestně odpovědné.

c) Podařilo se nám také zjistit některá mínění, postoje a motivy chování rodičů. Preferují spíše preventivní (bezpečnostní) prvky na sportovišti před represivními. V případě utrpěného úrazu mají solidní představu o tom, jak dále postupovat v případě náhrady škody, i když si nejsou zcela jisti skladbou odškodného. Jsou laxní v přístupu k pojištění dětí pro případ úrazu a neprojevují větší zájem o skutečnou bezpečnostní situaci na sportovišti jejich dětí.

Celkový výstup provedeného průzkumu byl velmi dobrý, neboť respondenti byli solidně informováni o dotčených tématech a působili na mě tak, že jim témata nejsou lhostejná.

4.6 Praktický výstup

Po vyhodnocení provedeného průzkumu lze pro účely lepší orientace v tématice odškodného úrazu utrpěného dítětem na sportovišti doporučit v jednotlivých krocích následující manuál:

1. V první řadě je třeba dítě ošetřit. Obvodní lékař zároveň vydá poškozenému (jeho zákonnému zástupci) v souladu s vyhláškou č. 440/2001 Sb. formulář bodového ohodnocení pro stanovení výše odškodnění v jednotlivých případech.

Tento formulář je pro účely položek odškodného *bolestné* a *ztížení společenského uplatnění*.

Je třeba mít na paměti, že lékař většinou nevydává tento dokument při první návštěvě lékaře (tedy bezprostředně po úrazu), ale až tehdy, kdy se zdravotní stav pacienta stabilizuje. Výše odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění se stanoví na základě bodového ohodnocení stanoveného v lékařském posudku. Hodnota 1 bodu činí 120 Kč.

2. Ztrátu na výdělku nemůže nárokovat dítě, které není výdělečně činné. Stejně tak nemůže nárokovat náhradu při pracovní neschopnosti. Je nicméně možné domáhat se ztráty na výdělku zákonného zástupce dítěte, který musel dítě např. doprovázet do zdravotnického zařízení. Pro tyto účely je třeba, aby si rodič obstaral od svého zaměstnavatele potvrzení o výši výdělku, který mu unikl např. z důvodu čerpání neplaceného volna.

3. Zjistit původce škody a zajistit svědky. Svědci budou nejčastěji z řad dalších sportovců – dětí. Původce úrazu (škůdce) bude buď jiné dítě, které je pak odpovědně subjektivně (zjišťuje se jeho zavinění) anebo provozovatel sportoviště, který je odpovědný tehdy, že zanedbal bezpečnostní rizika.

4. Pakliže to rodič uzná za vhodné (není to jeho povinnost), může na původce úrazu podat trestní oznámení. To buďto na policii nebo na státním zastupitelství. Trestní oznámení lze podat i na mladistvého ve věku 15 – 18 let. Dítě mladší 15. roku věku trestně odpovědné není, nicméně dopustí-li se dítě mladší než 15 let činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě. V následném trestním řízení může dítě (zákonný zástupce) využít možnosti *adhezního řízení*, tzn., že se připojí k řízení jako poškozený a nárokuje tam své odškodnění. Nemusí pak svůj nárok uplatňovat před civilním soudem, protože v rámci trestního řízení při odsuzujícím rozsudku soud rozhodne i o nárokovaném odškodném.

5. Náhradu škody na zdraví v první řadě vymáhá oprávněný na povinném v režimu smíru - pokusí se ho přimět k dobrovolnému plnění. O uskutečnění náležité platby je pak vhodné učinit záznam.

6. Náhradu škody na zdraví jako celistvou částku (sečtené náležitosti odškodného) lze žalovat u civilně právního soudu. Není-li dítě procesně odpovědné, lze žalovat jeho zákonného zástupce.

7. Je-li dítě pojištěno proti úrazu, je třeba se bez zbytečného odkladu obrátit s lékařskou zprávou a s formulářem bodového ohodnocení na pojišťovnu a vymáhat po ní pojistné. Pojistné lze vymáhat simultánně s odškodným, které lze požadovat po škůdci.

8. Přes veškerou snahu o prevenci úrazů na sportovišti je třeba vzít v potaz, že ve většině případů rodič nemůže dostatečně zasáhnout do bezpečnostních prvků a zasadit se o eliminaci rizik. V každém případě by rodič měl vzít v úvahu míru konfliktnosti sportu, kterému se dítě věnuje, a zvážit, zda by pro něj nebylo vhodné uzavřít úrazové pojištění.

5 Závěr

Tato práce si vytyčila za úkol prozkoumat oblast legislativy, tedy právní regulace, spojené se sportovními úrazy. Vědomě jsem se zaměřil na problematiku sportovních úrazů, které mohou nastat mezi sportující mládeží. Jak ukázal výše provedený rozbor, vzniká na sportovišti nejen spousta rizik vzniku úrazu, ale i celá řada právních vztahů, které jsou svou podstatou z oblasti práva soukromého i práva veřejného.

Práce je rozdělena na čtyři větší celky. První, nejobsáhlejší část se věnuje teorii především z hlediska občanského práva a analyzuje hlediska odškodného v relaci k utrpenému úrazu. Těžiště zájmu vězí ve skladbě jednotlivých nároků odškodného. Druhá část je věnována přímo odpovědnosti ve sportu, kde si spíše všímám trestněprávních hledisek a rozkrývám některé specifitější aspekty právních vztahů. V teoretické části práce jsem se opíral zejména o relevantní legislativu a odbornou literaturu, přičemž jsem se pokusil pracovat s literaturou co nejaktuálnější (výjimkou jsou publikace z roku 1966 a 1968, které byly použity z důvodu své výjimečně kvality a reputaci, které se těší mezi odbornou veřejností). Třetí částí práce je průzkum, který jsem provedl mezi 25 rodiči formou dotazníku, ve kterém jsem se dotazoval na některé aspekty související s právními vztahy

jejich dětí na sportovišti. Výsledek průzkumu jsem prezentoval a analyzoval. Bylo shledáno, že povědomí rodičů o zkoumaném tématu bylo zjištěno na velmi dobré úrovni. Čtvrtá, poslední část práce de facto završuje teoretickou i praktickou část práce, neboť na základě teoretických poznatků a provedeného průzkumu jsem sestavil jednoduchý manuál, který by mohl být vodítkem pro rodiče pro případ, že by jejich dítě utrpělo na sportovišti úraz.

Najít hranice vymezení právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy je značně složitý a mnohvrstevnatý problém, který musí zohlednit na straně jedné řádnou aplikaci pozitivního práva i do sportovní oblasti, na straně druhé nemůže také přehlížet určitá sportovní specifika, která činí ze sportu právě tu oblast lidské činnosti, která se těší tak velké popularitě v celosvětovém měřítku a která v současné době již zjevně přesáhla oblast toliko činnosti odpočinkové.

V rámci této práce, bylo možno pouze poukázat na základní východiska problému bez možnosti komplexního pohledu na všechny aspekty právní odpovědnosti za sportovní úrazy, jak již ostatně bylo zmíněno v úvodu práce.

Čtenář, jenž by se chtěl uvedenou problematikou blíže zabývat, je odkázán především na zahraniční literaturu, která je ovšem v tuzemských podmínkách velmi obtížně dostupná. Z hlediska dostupnosti novějších materiálů lze poukázat na publicistiku, která je v současné době v rámci širšího projektu právní odpovědnosti za sportovní úrazy realizována a která ve svém souhrnu představuje komplexnější pohled na právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, i když i ona je stále jen (byť komplexnějším) úvodem ke zkoumanému problému.

Účelem práce bylo seznámit čtenáře s tím, že existuje velmi zajímavá oblast právní odpovědnosti, která dosud byla opomíjena a která si nepochybně zaslouží v dalším období odpovídající pozornost třeba právě ze strany této práce.

Jelikož toto téma nebylo vyčerpáno (z důvodu omezeného rozsahu práce) beze zbytku, lze vyslovit do budoucna naději, že se budu moci k danému tématu vrátit konkrétnějším rozbořením zkoumané problematiky, neboť písemnictví a soudní praxe přinášejí velké množství zajímavých poznatků a názorů, které zde nebylo možno zkoumat.

SEZNAM POUŽÍTYCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENEŠ, P.: Paragrafy mezi mantinely nepatří. *Nedělní svět*, 2. 4. 2006, ISSN 1802-3843

ČEŠKA, J. a kol. *Občanský zákoník komentář. 2. díl.*, Praha: Panorama, 1987, ISBN 978-80-7400-004-1

FASTNER, J. K trestněprávnímu postihu nedovolených zákroků ve fotbalu, *Trestněprávní revue*, 2007, č. 11, ISSN 1802-789X

FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník, komentář, I. díl.* 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009, ISBN 978-80-7201-687-7

HOLUB, M., et al. *Náhrada škody v občanském, obchodním, správním a pracovním právu.* Praha: Linde, 2001, ISBN 978-80-7201-893-2

HRABCOVÁ, D. K některým problémům náhrady za ztrátu na výděлку a nezaměstnanost. *Právo a zaměstnání*, 1997, č. 7, ISSN 1211-1139

JOUZA, L. Právní úprava bolestného a ztížení společenského uplatnění, *Bezpečnost a hygiena práce*, 2010, č. 10, ISSN 1213-189X

KNAPP, V., et al. *Občanské právo hmotné. Sv. 2.* 1. vydání, Praha: Codex, 1998, ISBN 80-7239-111-9

KNAPPOVÁ, M. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu.* 1. vydání. Praha: Academia, 1968, ISBN neuvedeno

KNAPPOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Sv. 2., 4. vydání*, Praha: ASPI, 2006, ISBN 80-85963-51-5

KRÁLÍK, M. Právní odpovědnost ve sportu, *Jurisprudence*, 2009, č. 4, ISSN 1212-9909

KRÁLÍK, M. Právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, *Právní fórum*, 2006, č. 7, ISSN 1295-6532

KRÁLÍK, M. *Právo ve sportu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, ISBN 80-7179-532-1

POKORNÝ, M. *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním*. 3. vyd. Praha: Linde Praha, 2008, ISBN 80-7201-486-2

ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku*. 1. vydání, Praha: Academia, 1966, ISBN neuvedeno

Seznam použitých zahraničních zdrojů

LOOSCHELDERS, D. Die Haftungsrechtliche Relevanz aussergesetzlicher Verhaltensregel im Sport, *Juristische Rundschau*, 2000, č. 7, ISSN 1612-7064

Judikatura

rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. června 2007, sp. zn. 28 Cdo 2865/2006

usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. března 2007, sp. zn. 3 Tdo 1355/2006

R 76/2006

rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. června 2000, sp. zn. 25 Cdo 368/99

rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. června 2006, sp. zn. 25 Cdo 722/2005

rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. prosince 2000, sp. zn. S 25 Cdo 2233/99

Právní předpisy

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu

nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník

zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců

Ostatní zdroje

metodika provádění jednoduchých dotazníkových šetření, vydaná Evropským sociálním fondem v České republice pod kódem CZ.1.07/1.1.00/14.0016

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Petr Bína

Obor: Manažerská studia – řízení lidských zdrojů

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Aplikace právních norem u sportovních úrazů

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 45

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 15

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 0

Počet ostatních zdrojů: 1

Vedoucí práce: PaedDr. Miroslav Pilát, Ph.D.